

A SALVATOR-Gyógyszertárnak

Nasichán, Eszék mellett, SPECIAL-LABORATORIUM a „SZEPSEG ÁPOLÁSÁRA”, ajánlja:

dr. Spitzer Salvator-arczenekét ... 35 kr.
dr. Spitzer mosdóvizét (nem kendőszer), 40 kr.
dr. Spitzer valódi Salvator-szappanját ... 50 kr.
dr. Spitzer lyoni risszlizjét ... 50 és 80 kr.
Csalhatatlan hajszesz a haj kihullása ellen, 1 frt.
Kéz-pasztát - 3 nap alatt bármely kéz fehér és gyöngéd lesz tőle ... 60 kr.

Csupán valódi minőségben a „Salvator-gyógyszertárban Nasichán Eszék mellett megszerezhetők. Hoszas, költséges kísérletek után, egy csupán általam ismert módosított találmány, mely szerint a Spitzer-féle arczenekes eddig utol nem ért hatással és majdnem kártalanlan tartásában előállítható. Készítményeim az arcot minden tisztáltságtól megszabadítják, bőrátká, szeplo s ételkét, s a bőrnek fiatalos, szép külsőt kölcsönöznek. Az én Spitzer-féle arczenekesim javítás, ajkannan javított eredeti készítmény. — Felvilágosítások a bőr, haj, fogak stb. minden szépséghibájáról, és érdekes ropirát: „Toilette-titkok”, ingyen és bérmentve 10 kr. levélbelyegnek, mint postaköltségnek, beküldése mellett. — Ismételődőnek különösen nagy engedély, 3 frton felül bérmentve, 1 frton alul semmi sem küldhető. Csomagolás ingyen. — I

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárnál kapható:

EGY ŐSZINTE SZÓ A KOSSUTH-CULTUSRÓL

GRÓF SZÉCHÉNYI DÉNES.

Ára füve 40 kr.

Postán keresztkötés alatt bérmentve megküldve 45 kr.

JODKALI-SYRUP

Kitűnő hatása
vértisztító és vérjavító szer

minden családi öröklétségből és vérméregzésből származó bántalmaknál. Különösen ajánlatok: Syphilitikus bántalmaknál és az ezek elhanyagolásából származó utóbajoknál. Görvélykórúknál (scrophel), midőn mirigy-duganatok és beszűkült görvélyvezetékek vannak jelen. Régi, mehezen gyógyuló sebeknél, chronikus bőrkárosításoknál. Megbecsülhetetlen szer: Kőszvény és csúsz, idegbántalmak, méhszervi betegségek, továbbá máj- és lépduaganatok ellen. — 1 üveg ára 1 forint 20 kr. Központi szétküldési raktár:

Kovács Sándor gyógyszer. Nagy-Beeskerekén.
Raktárak a következők: Gyógyszertárakban:
BUDAPESTEN: Török József, Király-utca 12. sz.
Krieger Gy. Kalvin-tér; Petri O. Váci-körút, Székeshegyvár;
Imrich V. Szeged; Barossy K. Keresztosz E. Árad; Rozsnyay M. Temevár;
Jahner K. Kassa; Korláth F. Debreczen; Dr. Rot-schnek E. Pozsony; Erdy J. Győr; Stadler M. Pécs; Göbel K. Szabadka; Décsy. Miskolc; Dr. Szabó Gy. Szatmár; Bossin J. Eszék;
Dienes J. Záhony; Högl A. Belgrád; Draskóczy K. Bécs; Mittelbach S. Hoher Markt 8. 4386

Azon háznak lebontása végett, melyben a mi raktáraink vannak, hol több mint 100,000 darab

porcellánedény van elhelyezve, melyeknek továbbállítására szörnyű költségre kerülne, kényeszerűen vagynak következő árukat minden áron eladni, s hogy ez gyorsan megtörténjen, eladjuk a legfontosabb karistadt porcellánból álló területeket, melyek közül 16 frton kerültek, 3 frt 65 kr. halálban pótom árért, s a szegföld minden megrendelt területek egy kitén-jen járó konyhai inga-óra egészen ingyen, ingával és sullyal, hozzá fog csomagolást. A területek tartalmának:

- 24 drb finom porcellán-tányért,
- 4 különféle porcellán-tál,
- 1 igen elegáns fedeles leves-terrint,
- 1 pompás mártás-csészét,
- 1 csinos porcellán mustár-csészét,
- 1 sóartót.

Az igen t. olvasók érdekében figyelmeztetjük, a megrendeléseket lehetőleg leggyorsabban s számon megadni, mert így jó alkalom, hogy minden házbán, minden családban, minden vendéglőben ily nélkülözhetlen, ily szükséges tárgyakat, ily potom árért lehetne megvenni; még emberemlékezet óta nem mutatkozott, de soha többé nem is fog mutatkozni. A csomagolás személyzetünk által minden díjazás nélkül történik, s csak a feladás és az áru fog 70 krral felváltatik. A küldeményre utánvételt vagy az összeg beküldése ellenében. A megrendelésnek kell az utolsó yastu állomást is tartalmaznia. Megrendelések intéződik:

Aptel's Comptoir für Porzellan-Ausverkauf
Wien, I. Bez., Fleischmarkt 72.

RÉTHY JÁNOS

mérnök, nemzetközi
szabadalmi irodája,

BUDAPESTEN,
Erzsébet-körút 14. sz.

eszközi
új találmányok szabadalmazását és a szabadalmak meghosszabbítását bármely államban, Elvállalja a találmányok értékesítését és védelmét. Mindennemű felvilágosításai szolgái szabadalmi ügyekben. — Védjegyeket beajátmozgat mind- den államban.

Felülmulthatatlan
legjobb, orvosilag
ajánlott enyhítő-szer
hőkhurut.
rekedtség és
hurut esetében
Köszvetlenül a gyár-
ból, Lipcséből, 2 frt
50 kr. 1/4 palackért,
v. 1 frt 25 1 palack-
ért beküldése mellett
bérmentve Ausztria-
Magyarország, Cseh-
ország stb. bármely
helyére. 4212

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Legjobb és Leghíresebb
Pipere Hölgyor
La
VELOUTINE
Különleges Rispur
BISMUTHAL VELOUTINE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

VÉGHLESI

Hazánk
legtisztább, leg-
olcsóbb és legjobb szén-
savdus, égvényes savanyuvize,
Véghles-Szalattán, Zólyomn. min. in-
friss töltésben kapható a budapesti főraktárban:
Erzsébet-körút 56. szám alatt,
továbbá fűszerüzletekben és vendéglőkben!
Telefon összeköttetés. Számos raktár a vidéken.

Kwizda KÖSZVÉNYFOLYADÉKA

fájdalomcsillapító szer
köszvény, csúsz és idegbajokban.

Ugyazintén jeles hatású ficzomodásoknál, az izmok és idegek feszültségénél, helyi görcsöknel (lábikra-görös), idegfájdás, főként pedig erősítőül nagy fáradtságok, hosszú menetek előtt és után.

Egy palackkal 1 frt o. é.

Kwizda Ferencz János, cs. és kir. osztrák és királyi román udv. szállító és kerületi gyógyszerésznek, Korneuburgban, Bécs mellett.

Bizonyítatik, hogy a helyőrségi kórházban és a katonai fürdő-gyógyintézetben Badenben, Kwizda köszvényfolyadék a csúsz különösen alakjai, névszerint izomcsúsz, ugyazintén a köszvény és idegség ellen, eg úgy magában, valamint hevífürdők segédesszéké gyanánt, jó hatással alkalmaztatott. Baden, 1886 szept. 21. Dr. Mühlleitner, cs. és kir. kórházorvos és kórház-vezető.

Főletét a Magyar királyság számára Budapest Török József gyógyszerárában; kapható továbbá nagyban: Koehmeister Frigyes utadai, Neruda N., Thallmayer és Seitz, Strobenz testv., s Det-sinyi F.-nél; kicsinyben minden gyógyszerárában. Szives figyelembe vételül. E készítmény vásárlásánál kérjük, mindig Kwizda-köszvényfolyadékot kérni, és arra ügyelni, hogy épúgy minden palack záróványa, valamint a carton is a mellékelt védjeggyel legyen ellátva.

Kwizda Ferencz János, cs. és k. osztr.-magyar és kir. román udv. szállító, és ker. gyógyszerész Korneuburgban, Bécs mellett.

Nincs többé köhögés! Mell- és tüdőbaj ellen.

Dr. med. Fáykiss
Szepesi kárpáti növénykivonat

1 üveg ára használati utasítással 75 kr.
Czukorka 1 doboz 50 kr, kis 35 kr.
Tizenöt év óta legjobb eredménnyel használják köhögés, rekedtség, katarhus, hőkhurut, náthaiz (influenza), székellenség, tüdőgyulladás stb. ellen. Eredetiben kapható csakis egyedül Fáykiss József „nagy Kristóf”-hoz címzett gyógyszerárában. Továbbá Török József gyógyszerárában, Király-utca. — Postai megrendelések azonnal eszközöltenek.

Az arc szépsége

Leichner
zsírpora
és Leichner hermelinpora

(legjobb minőségű zsírpór)

Által; mely nappalra és estére a legjobb arczpor, erősen tapad, a bőrt széppé, rózsás fiatal üdőségűvé és puhává teszi; ártalmatlan, s nem lehet észre venni, ha valaki azzal beporozza magát. — Minien kiállításán az arany éremmel kitüntetve; a legjobb nemesség s az egész művészvilág használja, s kapható minden illatszere-kereskedésben, de csakis zárt szelencékben, a „lyra és babékoszor” védjeggyel. Kérjük mindig Leichner zsírpórát (Leichner's Fettspur).
Leichner L. illatszere-vezető, kir. udv. színházak szállítója Berlinben.

1891. márcz 171. sz. 1891. márcz.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Munkácsy Mihály ifjúsága. — Ligeti Antalról.
Kisázsiai török népregegyek. (II.) — Kinos Ignáczról.
A középkori elmélet a királyságról. — Marczali Henrikről.
Pelbárt és Codexek. (I.) — Horváth Cyrillről.
Az atyafiak. Regény. (III.) — Csiky Gergelyről.
Költemények. A vén diófa. — Lévy Józsefről. — Finn népdalok. I. Kultani kukkun ... II. Tuoll' on mun kultani ...
III. Tütu rütu kirjava hattu ... Finnből. — Vikár Béláról.
Fagnet Emil. — Haraszi Gyuláról.
Gazdasági szövetekezés hazánkban. — Bernát Istvántól.
Egy új könyv a porosz állam keletkezése koráról. — d. Ertesítő. Kaczinzy Ferencz levelezése. — m. — Kollányi F.
A magyar kath. alsó papsg végrendelkezési joga. — J. B. — Pólya J.: A gazdasági válság. — T. N. — Vlček J.: Dejiny literatury Slovenskej. — K. J. — Szerkesztői nyilatkozat.

Franklin-Társulat
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapesten.

Dr. Lengiel-féle NYIRFA-BALZSAMOT

Minisztérium orvosi szakbizottsága által jóváhagyott. Dr. Rapi tanár a bécsi egyetem prokurátora, valamint Pysnich tanár által Londonban s több más szakértő által ajánlatott és 30 éven át üdött vegyi eljárás után készített, mely eljárás folytán azon tulajdonságot nyeri, hogy a bőr legfőbb rétegét lassanként lehántja és az ekképen megtisztított alsó bőrréteget így fényben és üdőségben tünteti elő; nyomtalanul eltünteti minden nemű kiütést, foltot, vörösséget, anyajegyet, elsimítja a redőket és himlőhelyeket s fokozott bármennyis bőrt és élték úda színt varázsol elő.

Egy korsó használati utasítással együtt 1 frt 50 kr. A nyirfa-balzsam által már megfintott bőr konzerválására igen ajánlatos.

Dr. Lengiel-féle Opo-Crème

egy doboz 60 kr. és a

Dr. Lengiel-féle Benzoe-szappan

egy do 60 és 35 kr. egyidejű használatra.

Kapható Magyarországon minden nagyobb gyógyszerárában, gyógy- és illatár-kereskedésben. Főraktár Budapesten: Török József gyógyszerárában, Király-utca 12. sz.

10. SZÁM. 1891. BUDAPEST, MÁRCZIUS 8. XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt fél évre ... 6 • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félévre ... 4 • Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt félévre ... 3 • Külföldi előfizetőknek a postailag megfizetendő viteldi is csatolandó

GRÓF ZICHY GÉZA.

ELMÉKEZHETÜNK arra az ingerültségre, mondhatnók elkecserecsére, melylyel az államilag segélyezett budapesti két színház ügyét a közvélemény tárgyalta úgy három évvel ez előtt. Különösen a tömörkedbe kerülő dalműszínház vezetése és állapota hirta ki a legkeményebb kritikát sajtóban, parlamentben egyaránt. Az országgyűlésen heves viták folytak az államra e czimen rárótt nagy áldozatok miatt, melyek mindazáltal nem mutakoztak elegendőknek az intézetet hivatása magaslátán fontartani, úgy, hogy szinte örültségnek mondatott, államkezelésben való további fontartása. Tekintélyes hangok emelkedtek az intézetnek bezárása vagy magánbérletbe adása mellett s bizony kevés hirta volt, hogy a nagy szubvenczió mellett is folytonos deficietittel küzdő operaház sorsa nem ekképen dől el.

Mégis restleni való dolognak látszott, hogy az uralkodó adományából épült, országos segélylyel támogatott nagy műintézet, anyagi okokból bukják meg, vagy kerüljön magánkezekre. Ez birta rá a kormányt és a törvényhozást, hogy még egy mentő kísérletet tegyen, s Beniczky Ferencz volt belügyi államtitkár nevezetett ki úgy a nemzeti, mint a dalműszínház intendánsának, azzal a megbízással, hogy ez intézetek művészi színvonalának lehető kimélésével arra törekedjék, hogy az operaház gazdasági bajait orvosolja s az intézetet oly pénzügyi alapokra állítsa, melyek mellett az ország nagyobb megterhelése nélkül is megfelelőhessen hivatásának.

Beniczky Ferencz a színházakat, de különösen a dalműszínházat, mint beszámoló levelében írja, valóban katasztrófához közel álló állapotban vette át. S bizony alig merte volna akkor remélni valaki, hogy az opera pénzügyei körül három év alatt normális pénzügyi viszonyok fognak beállani.

S beállottak. Mind a két színháznál Beniczky intendatúrájának már második évében fölösleg állt elő s három évi gazdálkodás után pedig jelentékeny megtakarított összeg maradt az új arára, biztosítva egy oly pénzügyi helyzetet, hogy a mellett most már méltán várhatni e két országos műintézetnél egy új korszak kezdetét, melynek vezérigéje a művészi színvonal emelése s a nemzeti irány fejlesztése lesz.

Ennek zálogát üdvözlöttük abban a királyi kéziratban, mely ez év január 22-ki kelettel

gróf Zichy Gézát nevezi ki a magyar operaház s a nemzeti színház intendánsává, ki ez állását február hó 1-én el is foglalta.
Zichy Géza grófot, a legkiterjedtebb magyar főúri család genális sarjadékát, nem most mutatjuk be először a „Vasárnapi Ujság” olvasóinak. Életrajzi adatai, melyeket a napi lapok ki-nevezetése alkalmából közöltek, legnagyobb részben abból a közleményünköl merítvük, melyet első nagyobb művészi körútja befejeztével mi hoztunk nyilvánosságra 1884-ben, a mikor arczképét is bemutatott. Ez uttal tehát fölment-hetjük magunkat azon, bár rendkívül érdekes,

sőt mondhatni, esodával határos részletek újra föl-sorolásától, melyek valóságos regényszerűvé tették életét s oly bámulusos színben tüntetik föl a művészetek iránti rajongását, rendkívüli tehetségét, de különösen azt az erős akaratot és elhatározást, mely főtényező volt abban, hogy gróf Zichy Géza, bár tizenöt éves korában elveszté jobb karját, megmaradt balkezével a világ egyik legkitűnőbb zongoraművészévé válhatott. Tüneményeszerű tehetség s ily erős akarat nélkül hiába lett volna mestere Mayrberger, majd Volk-mann Róbert s végre maga Liszt Ferencz, a zongora- király, Zichy Géza föltűnő művészszé

GRÓF ZICHY GÉZA.

R. Hirsch Nelli rajza.

válhatott volna ugyan, de csak mint különös specialitás, a ki a rendesen korlátozottabb fizikai eszközökkel is jelentékeny művészi eredményt tud elérni, de nem emelkedett volna arra a magaslatra, melyen most áll, hogy félkezével is a legnagyobb művészek sorában van előkelő helye, a kinek mind a két kezök rendelkezésükre áll.

Most így áll a dolog. Ő róla a legilletékesebb külföldi, tehát a magyar művész javára el nem fogult zenekritikusok nem azt írják, hogy Zichy a legnagyobb művész mindazok között, kik, mint például a híres Dreyschock, szintén balkezzel játszottak a zongorán: őt isten kegyelméből lett olyan előadó művésznek ismerik el, a kinek fizikai hátrányát nem szükség tekintetbe venni s mintegy javára írni, hogy a világ legnagyobb épkezü művészei között legyen tiszteltre méltó helye. Nem a hozzá hasonlóan félkezével játszó művészek közt ismerik el a legnagyobbakat, hanem általában a nagy zongoraművészek közt is nagynak.

Érdekes szemelvényt lehetne összeállítani a külföldi zenekritikának az ő játékára vonatkozó megjegyzéseiből. Az osztrákok legszemesebb zenekritikusa, Hanslick Ede, írta róla egyszer: «A legesodálatosabb dolog, a mi újabbban a zongorán végbe ment, egy félkeztől telt ki: Zichytől. Játsszani tudtak sokan, elragadni kevesen, megbabonázni csak ő egyedül. Boszorkányság, a mit művel. Nyilvánosan talán azért, nehogy megégessék, csak jótékony célra teszi. A közönség nem tudja, a szemének higgyen-e vagy a fülének, egyik meghazudtolja a másikat.

«Zichy, — írja Hanslick egy más alkalommal, — ernyedetlen gyakorlással bámulatosan tudta balkezt kifejleszteni, virtuóz önállóságot szerzett neki. Rendkívül ügyes arpeggiakkal, simításokkal, ugrásokkal, a piano és forte finom megkülönböztetésével, azt a látszatot tudja kelteni, mintha tíz, nem pedig csak öt újjal játszanék. Maga komponált egy fűzet tanulmányt a balkez számára, Hengelmét adta ki Párisban s Lisztnek dedikálta. Ha e fűzetet átlapozzuk, alig tudjuk megérteni, hogyan lehetséges mindezt félkezével eljátszani. Hogy erre valaki képes legyen, a balkez rendkívüli gyakorlatán kívül arra a tudatra is szüksége van, hogy nincsen jobb keze. Sokat abból, a mit Zichy bemutat, Dreyschock, a balkezű virtuóz, nem tudott volna megcsinálni, mert nem volt csupán a balkezére rászorulva s baljának a lehetőségig tökéletes kiképzésében gátolta az, hogy volt jobb keze is. Zichy gróf csodálatra méltó specialitással képzezte ki magát. De nem lenne igazságos játékát csak mint különösséget ismerni el. A hogy például a Mendelssohn-féle «Auf Flügel des Gesanges» kezdetű dalt játsza, az őt, mint zenészt magasabbra emeli, mint a legesodálatosabb bravurdarab. A ki egy egyszerű dalt így tud eljátszani, annak a művészet nem csak a balkezeben lakik.»

A leghízelgőbb, a legaradozóbb kifejezések azok, melyekkel az osztrák, német, francia, dán, orosz sajtó, s általában az egész művelt külföld lapjai Zichy művészetének adóznak. Tünneményszerűnek, csodásnak, elragadónak, eddig utól nem értek mondják játékát. A Lisztől tanult modern technikának egy genialis alkalmazásával, írja egy müncheni lap, Zichy ki tudja fejezni a zongorán a leghalkabb dallamot, a legbonyolultabb polyton hangszövedéket s egy egész zenekar hangviharát. Félkezével, ha kell, egyszerre bírja megszólaltatni az egész zongorát.

Egy külföldi arisztokrata estélyen, egy előkelő hölgy így szólt egyszer Lisztnek: «Mégis szomorú látvány egy olyan félkezü ember, a ki zongorázik. Ez a szegény gróf véghetetlen sajnálni való.» «Sajnálni való, — felelt Liszt hirtelen, — itt csak kettő van: a zongora, a melyen játszik, aztán meg az, a ki nem hallja.»

Általában Liszt Ferenc volt az, a ki döntő szerepet játszott abban, hogy Zichy azzá legyen, a mi lett. Egy francia lap írja, hogy Liszt avatta föl Zichyt művészé, mint egykor Cha-

teaubriand Hugo Viktort költővé. Egy napon, a mint az ifjú Zichy zongorája mellett ábrándozott, a mester lábujjhegyen lopódzott a háta mögé, megeskölta homlokát s mondá: «Neked nem lesz vetélytársad! Tu Marcellus eris!»

S rajta is volt, hogy így legyen. Ő tanította meg növendékét, hogy jobb kezét a hüvelykujjával pótolja, de azt még ő sem hitte, hogy a növendék ezzel az egyetlen újjával valamikor még a chromatikus futamokat fogja játszani s hogy 5—6 oktávás ugrásokat, Liszt szerint valószínűs «tigris-ugrásokat», a legnagyobb könnyűséggel fog végrehajtani.

Legendák fognak még egykor szólni a Zichy Géza csodatevő balkezeéről, mely szarvast, vadkant, medvét tudott elejteni, párbajokban győzni, négy lovat hajtani, almát hámozni, mindent tenni, a mit akar, s mindenek fölött mindig nyitva lenni és jótékonyágot árasztani.

Mert Zichy Géza a szenvedő emberiség, az emberbaráti és közmívelődési célok szolgálataiba bocsátotta egyetlen kezét. Soha másként, mint jótékony, kulturális vagy nemzeti célra nem lépett föl nyilvánosan. Ily misszióban azonban fölmagasztalva érzi művészetét, s 1882 óta, hogy bejárta egész Európát, meglátogatta az udvarokat s a világrész művelt városait, többet gyűjtött közszélokra művészetével egy negyed milliónál. Nincs magyar mágus, a ki annyit áldozott volna a közjóra, mint ő. Azt a csodatevő balkezet tiszta jóságú szív sugallja. «Végtelenül boldognak érzem magamat, — írja egyik levelében, — hogy a szegények és szerencsétlenek szolgálatában állhatok s arczom verejtékével kereshetem felebarátaim kenyerét.»

Ez jellemzi a művészen az embert, a minden önzéstől ment, nemes, résztvevő lelket, kiből oly szép harmóniába vegyül a nagy tehetség a fenkölt érzéssel. Ily tulajdonokból összeállított ember nem is lehet más, mint költő. Költő a zene és a szó terén.

Egészen fiatalon lépett föl az irodalom terén egy regényével, egy öt felvonásos drámával, és egy bohózzattal, mely a színpadon nem csekély sikert aratott. Ezek prózai művei. De sokkal értékesebbek költeményei, melyek kötetben is megjelentek. Ezek között is kiváló nagyobboldolgozati beszélei, melyek közül a «Leányvári boszorkány» Zichy Mihály genialis illusztrációival jelent meg, s a magyar könyvpiaconak egyik dísműve.

Nagyobb költeményei közül többet, németre is lefordítva, megzenésített. Így «Egy vár története» című költeménye, tizenkét képletben, saját szerzeményű teljes zenekari kísérettel van ellátva. «Dolores» című költeménye magánhangokra, vegyes karra és szintén teljes zenekar-kísérettel. A «Zene» című költemény, mely a szerző elnöksége alatt virágzó nemzeti zenede ötven éves jubileumára íratott, s legközelebb jótékony célra az operaházban is előadott, magánhangokra, vegyes karra és teljes zenekarra. «Alár» című költői beszélyéből pedig, hír szerint, operát szándékozik írni. Érdekeseke s Liszt Ferencz ítélete szerint is nagy művészi becsűek balkezre szerzett zenekölteményei s más oly nevezetesebb idegen zeneművek, melyeket ritka bravúrral ő irt át balkezre.

Művészi körítia alkalmával módja volt megismerkednie a kultúrépnek nem csak művészi köreivel, de főúri társaságával is, melyhez két czimen is, a születésin és a művészin, közeledhetett. Valamennyi fejedelmi udvarnál kitüntetésekkel fogadták; így 1883-ban, az akkori német trónörökös, az azóta elhunyt Frigyes császár ezüst lakodalmi ünnepén, még az öreg Vilmos császár életében ennek s a szász királyi párnak, a weimari és bádeni nagyhercegeknek, a mi Rudolf főhercegiünknek jelenlétében; s midőn

1887-ben Fredensborgban a dán királyi család előtt az orosz császár és császárné jelenlétében játszott, ezek kitüntető szíveséggel hívták meg Szent-Pétervárra. 1889. telén váltotta be ígéretét s Gacsinában, Pétervárott, Moszkvában és Varsóban játszott a vöröskereszt-egylet javára, az udvar és a közönség rendkívüli kitüntetései között. Oroszországban már is dicsőséget szerzett a magyar géniusnak egy Zichy, a czár udvarában élő Zichy Mihály; most egy másik Zichy a zene terén hódította meg nekünk a világ legnagyobb hódító hatalmát, az oroszot.

Természetes, hogy rendjeleinket, nyert kitüntetéseknek száma légió, s abból a legérdekesebb gyűjteményt állíthatja össze. Mindez azonban alig jön számba ahhoz a rokonszenvhöz, ahhoz az elismeréshez képest, melyet a művelt világ előtt magának s közvetve nemzetének szerzett.

Az ország legelső két műintézetének élére hivatása a közvélemény osztatlan tetszésével találkozott. Igen természetes. Ezt a helyet nem töltötte még be ő előtte ember, a kiben a kiváncsok kvalifikációknak oly mértéke egyesült volna, mint ő benne. Előkelő társadalmi állás, általános európai műveltség és világtapasztalat, elméleti és gyakorlati alapos szakképzettség a zene világában, irodalmi állás és tájékozás úgy a külföldi, mint a hazai irodalmakban, finomult ízlés, mind oly tulajdonok, melyek együttvéve megbecsülhetetlenek ebben az állásban s képezzé teszik, a ki elfoglalja, hogy a maga szemével lásson, a maga füleivel halljon, s idegen, sokszor nem is elfogulatlan közvetítésre ne szoruljon. Nem esoda, ha gróf Zichy Géza vezetésétől a gondjaira bízott hazai műintézeteinknek fölvirágoztatását várja a közönség.

TÖRS KÁLMÁN.

A MOZGÓ PART.

Szép kis leány — tíz éves
Még alig lehetett —
Megtunta benn a házban
A zordon, vén telet.
Hogy anyja meg ne lássa
Kilép a ház elé,
Szalad a hómezőn át
A zöld fenyves felé.

Nyáron nem járhat arra.
Mert tiltja a folyam,
Nincs híd, és zúgó habja
Oly vad dühvel rohan.
Mostan sebes hulláma
Jég-úttá dermedett,
Havas üvegjén járnak
A terhes szekerek.

«Ni!» felkiált a lányka
«Már a folyón vagyok.»
Nézi a jég körülte
Mi élesen ragyog.
Gondolja majd: «az erdőt
Ugy is elérem én.»
Havas keréknyom útján
Megy a folyó jegén.

Csak megy, csak megy sietve.
Már régen elhaladt
A téli álmu, csendes
Vén úri kert alatt.
Tovább, tovább, már itten
A fűzés kis sziget,
Mely nyáron olyan zölden,
Oly hívón integet.

Mostan csak hó borítja,
S felébe hajlanak
Rostélyszerű fonatba
A barna fűzgyalag,
Hozzáfakulva szépen
A nagy dudvás vadon,
Bozót, sás, pelyhes magvak,
Nagy, hervadt szátrakon.

Mi elmosódott, finom
Szívesztett az alap.
Oly élénk, élettéljes
A gyermek lány-alak.
Rikító sárga kendő
Kis kék zubony felett,
Piros szoknyája széle
Érinti a jeget.

Szemén virágnak kékje,
És csillagfény ragyog,
Arczán tej, s róza pírja
— Elcsépelelt mondatok, —
Habár a szó avult is,
De szép a látomány:
Ép, vidám, fürge gyermek,
Éltének hajnalán.

Kenderszín hajfonatját
A szél zilálta szét,
Az éles lég pirosra
Festette kis kezét. —
Bár egyes léghullámon
Már szállong a meleg,
Tavaszi-viharnak árja
Csak annál élesebb.

Nem bánja a leányzó.
Mi szép itt a jegen!
Baloldalt végig nézhet
A pusztá réteken.
A jobb part, mint magas fal
Az égre felmered,
Fenyőfák hajladoznak
A sárga part felett.

Lerázták már az ágak
Télnek fehér porát,
Lehullaták már régen
A csilló zuzmorát.
De ím, a meredélyen
Mi hó még felmaradt,
Fehér foltal tarkálja
Sárgás agyag falat.

A fák fenn, vihar zúg,
Mely hozza a tavaszt,
Mely olvadó folyókon
Vad hullámot dagaszt.
És mintha visszhang volna:
Zúgás a jég alatt,
Amott egy hely a szélen
Bngyogva felfakadt.

Itt-ott már víz borítja
A csillámló lapot,
Kemény jégpálcájába
A nap már békapott,
De a gyerek nem látja,
Kíváncsin nézeget
Merengve, álmódzva
Vizsgálja a jeget.

Itt tejszínű homálylál
Fehéritett a jég,
Közötte csillag, fénylik
Sok apró búborék,
Tovább, átlátszó, tiszta,
— Egy zöld üveg darab,
Tükör simább nincs nála.
Ott megdermedt a hab.

Hullámos lett a jég is
Hol a hullám nagyobb.
Ellenszegülő daczczal,
De mégis befagyott,
Dúlt, tépett hely mutatja:
Ős küzdelmük mi nagy.
Hatalmas volt a hullám,
Erősebb volt a fagy.

Ott végig, tört vonalban
Ezüstös színesen,
Nagy hosszú repedések
El — végig a jegen.
És új és új vonal jön,
Új repedés megint,
Keresztül, párhuzamban,
A régiék szerint.

Surlódás tompa hangja —
A jég ropog, recseg,
Tömör szövetjék bontják
Titokteljes kezek.
A gyermek mégse hallja,
Vagy nem gondol vele,
Az ég viharját érzi,
A parton függ szemé.

Egyszerre csak — mi volt ez?
A part hajlik felé,
A fák megingadoznak —
Majd elszédül belé.
Most lassan, indulóban
A hópecsét, a part,
Már csak mint csíkot látja
Az illanó avart.

Lenéz: a jég táblái
Nyílnak körülte mind,
Majd összetorlaszkodnak,
Majd szétválnak megint.
Előbb csak keskeny nyílás,
Majd szélesebb, nagyobb,
Már úszó jég-szigetre
Felcsapnak a habok.

Éles sikoly — a gyermek
Lerogyva, fél, remeg,
Nem látanak már, csak néznek
A tágra nyílt szemek.
A part rohanva száguld,
A fák köszöntik őt,
Vizárja széjjel oszlik.
A zúgó jég előtt.

A gyermek néz és bámúl,
Mint finom permeteg,
Egyszerre felnevet:
Oly szépen himbálódzik
Vad hullámok felett.
Majd szédülő fejében
Ezerte gondolat
A száguldó habokkal
Órált versenyt szalad.

Mi szépet életében
És kedvest láthatott,
Mind, mind előbe hozzák
A száguldó habok
Lát bolyhos fehér bárányt,
Cserecsnyés kerteket,
Fényes piros kis almát,
Szép tarka képeket.

Tavaly a «hátas» hozta:
Szép képen kis leány,
Fehér galamb kezében
Tűz-róza szög haján.
Mi fényes volt az arca,
Rajt' csillogó ruha —
Arany rámbába téve.
Annál szebbet soha!

Majd, mintha most is látná
Régen, tavasz felé,
Mint őszhaju öreg pap
Kis öcséjét temető,
Gyertyák hogy égtek nála
S hogy irigyelte meg:
Hogy ottan térdepelnek
A «felölt» emberek.

Ha egyszer őt temetnék? —
Órultabb a roham,
Új jég-tömeg, új vizár,
Dagad, nő a folyam.
A jég-táblát csavarja,
Eldobja távolabb,
Körülte felmagaslik,
Majd visszahull a hab.

Szétoszló vizparányok
Mint finom permeteg,
Ködös fátolba vonják
Az aggó gyermekket.
«Mi lesz velem?» — sikoltja —
Hullám borítja el,
Utolsó kérdésére
Zúgó vizár felel.

CZÓBEL MINKA.

A HÉTFALUSI CSÁNGÓK.

A székely nép az a mesés, szapora faj, mely nemcsak az erdélyi vidékekre, de a szomszédos keleti idegen országokba is egész rajokat bocsát ki, melyeknek csak egy része marad meg továbbra is magyarnak, míg jelentékeny részek — fájdalom — idegen fajokat gazdagít, idegen fajokba olvad. Már a legrégibb időkben egész rajok vándoroltak a moldva-oláhországi, besszarábiai és bukovinai tájakra; királyaink és az erdélyi fejedelmek pedig az úgynevezett erdélyi magyar vármegyékbe telepítettek székelyeket határőrökül. Ilyen székely-telepítés a barcasági tiz falu, melyet Nagy Lajos királyunk telepített mai helyükre a határszél védelmére. Ez időtől nevezik a barcasági székelyeket *csángóknak*, kiket a *«hétfalusi csángók»* néven ismernek, mert a többi három falut külön szokták említeni. A székely ember, úgy látszik, mindazon székelycsoportokat csángóknak nevezte, a kik elhagyva ősi hazájukat, más vidékre költöztek, azaz idegen földön gyarmatot képeztek, s az

ránusokká kényszerítették őket, hogy ne csak politikailag, de vallásilag is teljesen hatalmuk alá tartozzanak. A nagy nyomás alatt nagyrészt lutheránusokká lettek és papjaikat a brassói szász dékán nevezte ki, még pedig oly egyénekből, a kik a csángókkal nem rokonszenveztek s így sorsukat sem viselték lelkükön. A faluk élére pedig oly előjárókat állítottak, a kik szívesen a szászok kezére jártak a kíváncsú birói fizetések fejében. A biró uramék aztán kötelesek voltak a brassói tanács rendeletére a szenátoroknak új-évi ajándékkul egy székér *«paszulykarót»* adni. Ezen úgynevezett önkéntes adóra később minden egyes gazdát reá szorítottak, sőt még később egész rendes adó lett az új évi ajándékból, úgy, hogy minden marhára fél öl fát s vittelér fejében egy huszast kellett fizetni, ezenfelül pedig minden termésükből fél dézsmát és nagy adót fizettek. A mikor pedig esős időben Brassóba mentek, szekereiket erőszakkal lefoglalva, kihordatták velük a város sarát.

A szegény hétfalusi csángók szabadságát csak az 1848-diki törvények adták vissza, s ekkor

van; az egyik a vendégszoba vagy ünnepi szoba az utcára, melyet csak nagy napok vagy ünnepélyek alkalmával használnak, és egy másik szoba, hol mindig laknak. A házak előtt kis kert, a kertben virágok és az ablakban is virágok in- tegetnek. A szobát tarkán festett bútorok, kanapé- forma pad, szőnyegek és faliszekrények díszítik. Minden ragyog a tisztaságtól.

Eszes, tanulékony, értelmes nép, szereti az iskolát és a buzgóságig vallásos. Egymásközt házasodnak, s csak nagy ritkán lépnek szászszal vagy oláhhákkal házasságra. Az egymásután fekvő hét falunak együtt sines nagy határa, egyenként meg épen szegények, hanem vérükben van az élelmesség; s a mit a sors nem adott meg nekik, azt eszükkel meg a két kezükkel megkeresik. Miután elegendő kenyerük nem terem, kereskednek, szekereskednek és így szerzik be szükség- leteiket. Általán mind nagyon szorgalmas, mun- kás, takarékos s a vidék legjózanabb népe. A fér- fiak fával, marhával, különösen juhval és házi iparcikkkel kereskednek és a fuvarozást Bras- sóból Oláhországba ök közvetítették, míg Magyar-

vezik, ez is arannyal van kivarva. Pamutból szoknyákat, párnahéjakat, ruhákat, ág- terítőket, a melyeket hímesnek neveznek. Igen csinos, tetszetős himzéseket csinálnak fehérrel és feketével. A zajzoni leányiskolában tanítónők tanítják a himzést, melybe a csángó leányok saját nemzeti motívumaikat vegyítik bele. Egyáltalán a csángóság szívósan ragaszkodik nemzetiségé- hez meg külsőségeikhez is.

A csángó nők feltűnő szépek, sokkal szebbek a székely nőknél, minek okát talán a régebben es ma is itt-ott előforduló vérkeverékben lehet keresni.

A nép jellemvonása kissé komoly, de azért vidám kedélyű, szereti a táncot, a mulatságot, a tánczot, mely kissé nehézkes s nem oly élénk, mint a háromszéki székelyek táncza.

A jó kedv pohara nem igen telik meg náluk annyira, hogy verekedésre vagy más kihágásokra vetemedjenek. Ebben is különbözik a velük együtt és körülöttük lakó oláhoktól, kik a meny- nyire nem szeretik a munkát, annyira vadak, szilajak és kicsapongók.

akkor azonban a két jó barát között létrejött megállapodás alapján s a falusiak beleegyezésé- sével megszüntetett a régi út, miután Pál úr önkényt nyitott újabb, tetemesen rövidebb utat.

Most az egyik szombatán Pál úr az új utat keresztbehúzott árok által átvágatván, azt oly módon torlaszoltatta és sánczoltatta el, hogy még egy bárka nagyságú parasztsaru tulajdonosa se mert rajta átlábolni, elmerülés veszélye nél- kül. A vasárnap reggel érkező zetkesi parasztok egy darabig tanácstalanul állottak; senki se mert nekirugaszkodni a túsórtorlasznak és árok- nak, melytől egy akadályverseny is visszahőköl- volna. Belátták, hogy ha még ez akadályon túl is tennék magukat, a mesterségesen előidézett mocsarok és pocolyák az észszerű haladást tel- jes lehetetlenné tennék. De miután a mise rá- juk nem vár, nekik kellett módot találniok a fa- luba jutathásra, — így tehát egy akarattal bir-

meri, tudja azt, mit tesz aratók nélkül maradni. Két-három nap ezekre rúgó vesztesség, mert az érett szem kipereg és menthetlenül oda van: tessék aztán a kárt fölbecsülni s azokon a szegény arató tótokon megvenni, kiknek a hátán van mindene, keblén a kenere. Péternek így kétszer annyi aratója lett, mint Pálnak, de szí- vesen fizetett volna háromszor annyit is, csak- hogy Pálnak egy se legyen. A mint aztán a ten- ger sok aratót munkába állította s kazlait, esü- rét jó eleve biztosította, (mert Páltól kitelik, hogy viszonzásul felgyújtatja), a gazdaságot if- jabb Péter úrfira bízta és nyugodtan elutazott. E csapás azonban oly erős volt, hogy Pál elő- szőr puskát ragadott és halálra kezdte Pétert keresni, csakhamar azonban mindent odadobva, elmenekült, hogy valahogy ellenségének gyilkó- sává ne legyen.

HÉTFALUSI CSÁNGÓ GAZDA.

HÉTFALUSI CSÁNGÓ MENYESKE.

HÉTFALUSI CSÁNGÓ LEÁNYOK, LEGÉNYEK HÁZASOK, A VASUTI VONATRA VÁRVA.

HÉTFALUSI CSÁNGÓ LEÁNY.

HÉTFALUSI CSÁNGÓ LEÁNY.

ilyen elcsatangoló véreiket, kik tehát máshova települtek, ma is csángóknak nevezi.

A Bodza kék palástos havasainak lábánál te- rül el a szép Barcaság, melyet regés várromok, folyók és patakok csillámos tükrei tündér kerté- festenek. Brassótól keletre, a Nagykő-havas al- ján találjuk a hétfalusi csángók: *Pürkerez, Tatrang, Türkös, Hosszufalu, Bácsfalu, Zajzon* és *Csernátfalva* falvait, melyeket egyszerűen csak *Hétfalunak* neveznek. Ezeken kívül vannak még: *Apácz, Újfalva és Krizsa* csángó falvak, melyek azonban nem tartoznak a hétfaluhoz.

A viruló hegyoldal mentén mint méhköpi emelkedik a *hét falu*, melyekben a három más faluval együtt 16 ezer lélek beszél a székelyek nyelvén. A régi időkben, míg 1498-ban Törö- várral együtt Brassónak nem adták zálogba, Felső-Fehérvármegyéhez tartoztak, 1651-ben pedig I. Rákóczy György alatt országgyűlési vég- zéssel örökbirtokul kapta Brassó, oly feltétel alatt, hogy a törösvári várhoz tartozó magyar falvak tovább is a «várorizet» zászlói alá tarto- zanak, s vármegyei kormányzat alatt maradjak. Azonban ezen országos kikötést nem res- pektálták a szászok, s a barcasági magyar falu- kat Brassó vidékéhez kapcsolva, a szabad nép- ből jobbágyokat csináltak, minden jogaiktól meg- fosztották, sőt még vallásukat is elvették és luther-

folamodtak is a csángók az országgyűléshez, hogy a kormány a szászok uralma alól megsza- badítva, más törvényhatóságokhoz csatolja őket.

Azonban ily rendelkezésekre az akkori idők nem voltak alkalmasak, de végre több, mint két- száz évi szenvedés után, néhány év óta Brassó- megyéhez tartoznak, s a szász lutheránus egy- ház főfelügyelőségétől elszakítva, külön magyar esperességet képeznek.

Azonban nemcsak vallásilag, hanem vagyoni- lag is sok kárt szenvedtek a szomorú emléktű Bach-rendszer alatt. Az ötvenes években ugyanis nem szedhetvén rendesen a paszulykaró-adót, és az ebből kifejlődött rendszeres adót, pörölni kezdtek az egyes falvak erdőit, s a jogtalanul szedett karó-adó és a szíveségből megengedett makkolási jog czimén (a szenátorok sertei a csángók erdeiben makkoltak), el is pörölték az erdőségek egyharmadát, s a népek alig hozzá- férhető területeket hagytak.

Az újabb időkben a pört újra kezdték a csán- gók, s végre is a kormány segélyével türethő föltételek mellett kiegyeztek.

A hétfalusi csángó falvak a székely falvakhoz hasonlítanak; egyenes utcák szelők, házaik rendben sorakoznak egymás mellett s hófehér falaik közt tisztaság és csín uralkodik.

A legszegényebb csángónak is két szobája

ország és Oláhország közt a vámháború ki nem tört, ez időtől az oláhországi fuvarozás meg- szűnt, a mi nem csekély kárt okoz csán- góinknak.

A csángó asszonyok nagyon ügyesek a házi iparban; nagy levén a juhtenyésztés, sok náluk a gypjú; maguk fonják a gypjút, festik és szép szőnyegeket készítenek. A kender- és lenterme- lés is nagyban virágzik, s házilag készített len- és kender-czikkeik a brassói piacon nagyon ke- resettek; a szászok és oláhok szükségleteit nagy- részt ők elégítik ki.

A hétfalusi csángók viselete a székely, szász és oláh viselet vegyülete. A csángó ember fehér harisnyát (nadrág), ködmönt, himzéssel kivarva, s a szegény bocsort, a vagyonos csizmát visel; kalapjuk kissé szászos; a legények kalapjukon bokréttát, pántlikát hordanak.

A fehérszínű viselet falunként változik színe- ben; némely faluban a fehér, másutt a fekete, majd a tarka tulnyomó. Az asszonyok és leányok derekukon csatos övet viselnek bőrből, aranyos boglárókkal vagy gyöngyökkel kivarva; hófehér nyakukon rózsá-alku aranyos csattot, korallal vagy más kővel, vagy drágakő nélkül, — fejükön a kendő alatt finom fátlyokendőt, melyet Három- széken, Szentléken vesznek. Minden egyéb öltö- zetüket maguk készítik. A mellényt lájbinak ne-

A hétfalusi csángók népdalai olyanok, mint a háromszéki székelyeké, de dallamuk komo- lyabb, keserveesebb, mintha most is a régmúlt időkben panaszkodtak; beszédük is hasonlít a szé- kelyhez, csak hogy kissé nyújtott magánhang- zókkal.

Az új idők, a «magyar világ» majd elfeledteti a hétfalusi csángókkal is a multak szomorú em- lékeit és sok szenvedéseit, s a Nagykő-havas alján elterülő hét faluban — reméljük: nemso- kára — majd csak a fonóházak krónikái fognak beszélni a hétfalusi csángók egykori szenvedé- seiről, elnyomatásáról.

LÁSZLÓ MIHÁLY.

PÉTER ÉS PÁL.

Vég beszélt a magyar gentry életéből.

Irta: Kacziány Géza.

(Vége.)

A hagymási katolikus templomhoz hozzá- tartozott a zetkesi filia is, melynek lakói min- den vasárnap az erdei úton jöttek át és egy meg- tűrt mezei úton, mely Pál jöttén vezetett ke- resztül, jutottak el Hagymásra. A régi út tíz év előtt Péter legszebb szántóföldjén vitt keresztül,

tokba vették újra a régi utat Péter legszebb bú- zatábláján keresztül. Nehány száz széles paraszt- csizma jó öt ölnyi széles utat taposott Péter gyönyörű búzáján, mely vandalizmus hallatára Pétert a lapos guta kezdte kerülni. Ezer szerencse még, hogy Péter, hajlandóságánál fogva a házra, kissé flegmatikus természetű volt s így a lenyelt mérget kívül egyebet nem tett, mint hogy a városba kocsizott és Pál ellen a második kártérítési pört indította meg.

S így folyt ez egyik boszantással a másik után napról-napra, a megye nagy mulatságára. Várakozással tekintett mindenki Hagymás felé ez idő alatt s a hányzor egy-egy újabb, sikerült tromf híre érkezett onnan, a megye egyik végé- től a másikig harsogott a kacaj. A dolog vége az lett, hogy Péter még egy utolsó tromfot adott ki ellensége ellen s azzal megugrott, be nem várva a viszonzást.

Ez pedig abban állott, hogy Pálnak a szegő- dött aratóit kettős bér ígérete mellett magához csalta, s így Pál, a legnagyobb munkaidőben, arató nélkül maradt. A ki a magyar alföldet is-

Ragyogó napfényes délelőtt Péter úr kéjesen hűsölgetett a magyar tenger langyos habjaiban. Abban a tekintetben is jó hazafi volt ő, hogy pénzét hazai fürdőn költötte el. S a mig ott gondosan locsolgatta fényes bőrét, kárörömmel gondolt Pálra, kinek okvetlenül ki kellett bőré- ből bújni mérgében a legutolsó tromfra.

Nem messze tőle egy sovány, szikár úr mos- dott a vízben, Péternek hátat fordítva.

— Ez az ember meg valami szalámi-gyáros, — gondolta Péter, szomszédja vézna termetét jól- eső fölénnyel szemlélgetvén, míg az apály hullámai gömbölyű gyomrát locsolgatták, — ennek a szegény embernek se sok fogalma lehet egy jó magyar konyháról.

Mind a két úr, úgy Péter, mint a szalámi- gyáros kissé mélyen találtak a tengerbe beha- tolni. Ah, mily kellemes is az a tengeri fürdő! Mily hűs habjai vannak, mint a legjobb francia pezsgőnek! Péter úr a fürdőt az inycenz szak- értelmével «goutirozta» s Pálra gondolt, kinek még jó barátságuk idejében elégszer, de mind- annyiszor hiába ajánlotta ingerlékenysége csilla-

pítására a tengeri földöt. Most bezzeg jó volna Pálnak, el is kelne a nagy méregre, de azt most Pál otthon nyeli!

Elmélkedésében hangos kiabálás zavarta meg, mely — mint értelméből kivehette, — neki volt szánya.

— Signor! — harsogott feléje sovány szomszédjának hangja, ki meglehetősen távol állott már tőle és szemmel láthatólag a menekülés hasznos foglalkozására tért át, — in sicurtà! Subitò! Fluth kommt, teremtette, allons monsieur, különben basta és fucses!

Péter az adriai intő felé fordult a rémülten ösmerte föl a szalám-gyárosban — esküdt ellen-ségét, Pált. Villámgyorsan cikázott át agyán a gondolat, hogy a vérgéértett Pál őt bizonyosan a tengerbe fojtja, a milyen indulatos ember s e gondolatától ugy beleállott inaiba a göres, hogy mocczanni se tudott. Az ár azonban hatalmasan közeledett, fehér taraja már látszott a lát-határon, még öt perc és Péter úr többé nem menekülhet.

Pál úr a felé fordult Pétert ép oly gyorsan felismerte, de a mint látta, hogy az meg se moz-dul helyéből, haragra lobbant.

— Mért nem jössz ki? — kiáltá méreggel. — Azzal is boszantani akarsz, hogy utó végre en-gem gyanúsítsanak a haláloddal.

— Nem bírok mozdulni, — nyögte Péter, — göres van a lábamban.

— Akkor nyomorultul itt pusztulsz, — kiáltá Pál és sietve vonult vissza. — Ugy kell neked!

Péter nem mozdult még most sem, hanem ellensége után kiáltott:

— Pál! Menj át az anyémekhez és vidd el nekik utolsó áldásomat!

Pál hirtelen megállott.

— Gazember! — üvölté fogcsikorgatva, — az én rovásomra akarsz itt megfuladni? De abból nem eszel.

S ezzel iszonyú mérgesen rohant vissza Pé-terhez, átnyalabolta őt és zörgő csontokkal és megfeszült inakkal bár, lihegve czipelte kifelé a vízből.

— Itt van, — morgott elfuladva, mikorra súlyos terhét veszélyen kívül helyezte, — most takarodjál a saját lábodon tovább. Nekem ugyan nem fuladsz meg, elpusztulhatsz a magad rová-sára is.

Péter úr mélyen meg volt hatva.

— Ej, öreg, — szolt, megmentője kezét meg-ragadva, — ne gyerekeskedjünk többé, nem illik az már mi hozzánk. Félre a haraggal, vén szá-marak vagyunk már mind a ketten.

— Kérem, csak egyes számban beszélni, — morgott Pál.

— No hát, te épen olyan vén medve vagy, mint én s ép oly hibás, hogy évekig boszantot-tuk egymást. Ha én megbántottalak, boesáss meg, mert én vagyok mégis a hibásabb, míg te ma is bebizonyítottad, hogy nemes szíved van.

A mint a két öreg úr békés egyetértésben Hagymásra megérkezett (a vasúti kocsi-ban kide-rült, hogy politikai nézetkülönbség teljességgel nincs köztük, mert mindketten negyvennyol-czasokká váltak), Péter ősi kastélyát hegyen-völgyön lakodalmoban lálták. Ifjabb Péter úr ugyanis (ki melleseleg mondva Pál ur aratását is szépen elvégeztette szűr alatt), fölhasználta az ellenséges papák távollétét és Paula kisasszony-nal, Pál úr szemefényével, orvult megtartá eskü-vőjét. Persze diszpenzációra volt szükség, de ezt az alispán bácsi, Péter unokatestvére, kés-zséggel kiállította, hogy a papák haragját a »be-végzett tény»-nyel leküzdni segítsen.

Mely részről volt nagyobb a meglepetés, a papák részéről-e, kik otthon nászvendégeket, papot, czigányt s tenger enni- és innivalót talál-

tak a sebtén meghívott félmege számára, vagy az ifjú pár részéről, midőn a nászterem küszö-bén karöltve jelentek meg a papák, — ezt ta-lálja ki a szives olvasó. Péter és Pál úr között azonban az újonnan megkötött barátság holtig meg nem fog szűnni — ügyvédek legnagyobb boszuságára.

VILLAMOSSÁG CSODÁI.

(A «Military Monthly Magazine»-ból.)

III.

Blayne százados felovásait a villamosságnak hadi czelokra való többféle alkalmazásáról már említettük, most pótlólag közöljük itt a legújabb adatokat.

Blayne százados a mozgó-hadsereg haszná-latára szolgáló villamos táviradk mostani szer-kezetét nem találja czélszerűnek, és helyette, különösen éjszakának idején, a villamossággal előidéztet optikus jelzést ajánlja. Ugyanis a mult őszszel megtartott nagy hadgyakorlatok alkalmával kitűnt, hogy a földalatti távirad-vezetékek ép oly kevés biztonságot nyújtanak a sürgönyök továbbításánál, mint a külön póz-nákra vagy fákra rakott sodronyok, melyeket az ellenség könnyű szerrel bárhol is elvághat. A földalatti vezetékeket most ép oly könnyen fel lehet találni, mint valamely aknát, csak hogy egy kettő vágott vezetékek sokkal nagyobb bajt okozhat, mint akárhány idő előtt felrobbantott akna. A villamossági optikus jelzésnek előnyeit Blayne a következőkben adja elő:

Kétséget nem szenved, hogy titkos jelekkel továbbított távirati sürgönyök nem egy könnyen fejthetők meg, de valamint az ellenségnek so-káig kellene velük vesződnie, ép oly időbe ke-rül a sürgöny elolvasása azoknak, kikhez eredeti-leg intézve lett.

Az 1870—71-iki háborúban Frigyes Károly porosz herceg főhadiszállásán egy körmönfont táviradk ajánlatára a francia vezetékek nem vágattak el, hanem az útközben róluk leolvasott sürgönyök után a porosz vezérkar oly izeneteket küldött a francziáknak, melyekkel az inent vett sürgönyök részint megváltoztattak, részint pedig ellentéző értelmezést nyertek. Nem véve számba azt a körülményt, hogy végre is a sürgöny titka mindig alárendelt hivatalnokok vagy távirad-szok kezébe jut, a vezetékek való visszaélés lehetősége annak hasznavehetőségét illuzióriussá teszi. Nem így az optikus jelzés. A villamos jel-zést éjjel az ellenség előérsei vagy őrszemei észrevehetik ugyan, de értelmüket soha semmi szín alatt nem fogják megérteni. Két vagy há-rom egymástól felvillanó fényugár egy állandó léggömb kosarából semmit sem mond annak, a ki az előre megbeszélte jeleket nem érti, s a mi ma talán fehéret jelent, holnap annak ellenke-zőjét jelentheti. A Reading melletti táborban megejtett kísérletek Blayne nézetét minden te-kintetben helyesnek mutatták. Az általa bemu-tatott készülék egymástól piros, fehér, zöld, sötétkék és tarkázott fényugarakat lövelt, me-lyeket husz angol mérföldnyi távolságban tisztán ki lehetett venni, és értelmezésük semmi-féle nehézségbe nem ütközött. Magától értetődik, hogy a hajóhadaknál, eddigelé szokásban volt éjjeli jelzések ezentúl kizárólag villamos erővel fognak eszközöltetni, s így megszűnt az erős viharban vagy szélvészekben oly gyakran előforduló eset, midőn a sötétségben ide-oda há-nyatott hajók egymásba ütköztek.

Nem csekélyebb érdekű a villamossággal alkal-mazása erődített helyek, sáncok és hidak fel-robbantásánál. Itt eddigelé dynamit, ekrazit vagy melinit vétetett a robbanás előidézésére, míg a villamos szikra csak az akna meggyújtására lón felhasználva. Most a villamossággal iszonyú ereje nélkülözhetővé teszi ama vegyszeti testeket és maga viszi véghez a rombolás művét.

Az angol vezérkar kívánságára Blayne száza-dos csak általános nagy vonásokban mutatta be ez újabb találmányt, s így ennek részletesebb is-mertetésére csak nagyon keveset említhetünk fel. Ugyanis az aknázás nehéz és veszélyes mun-kája végképen mellőztetik, a mennyiben he-lyette a villamos áram aránylag csekély fáradsággal és veszéllyel járó irányosítása a fel-robbantató tárgyhöz rövid idő alatt eszközölhető. A villám hasító és romboló ereje útmutatón

szolgált, s miután minden kétségen kívül áll, hogy a természet nagy és titokzatos motorjai bi-zonyos mérvben most is utánozhatók, köből vagy fából készült műtárgyak, ugymint hidak, átere-szek, továbbá hidfők, sáncok és erődítmények felrobbantására a megkívántató villamos erő most már az embert ész rendelkezésére áll.

Az eddigelé bemutatott gyakorlati kísérletek-nél a villamos áramlat oly iszonyú erőt fejtett ki, melyhez hasonló csakis igen nagy mennyi-ségű dynamittal vagy ehhez hasonló egyéb vegyé-szeti testekkel lehetett volna előidézni. Továbbá a villamos áramlat mindaddig folytatja hatását, míg azt kifejtve alkalmazni kívánják, míg ellen-ben a vegyszeti robbanó-szerek hatása tüstént az explozió után megszűnik.

Ha tehát például egy erődítmény tökéletes szétrombolását aknák keresztlívni, ezt tenni mindig hatalmunkban áll, míg a villamos áram-mal rendelkezünk, mert ennek hatása soha el nem lankad és vízzel, tüzrel vagy egyéb szerek-kel el nem nyomható.

AZ ERDÉLYI OLÁHOK AZ OROSZ INVÁZIÓ ALATT.

Az erdélyi oláhok mozgalmáról az 1849-iki orosz invázió alatt, Grotenhjem altábornagy és hadtestparancsnok emlékirataiban nagyon épü-letes dolgokat találunk. Ugyanis Urbán és Puch-ner tábornokok még azon időben, midőn az orosz csapatok oláh területen lesték a beavatkozási parancsot, néhány erdélyi oláh néptribunát küld-tek az orosz táborba, hogy ott Lüders, illetőleg Grotenhjem tábornokokkal érintkezve, ezeket az oláhok hódolatteljes készségéről értesítsék.

«Mindenekelőtt, — írja Grotenhjem*, — nagy hibának tartottam, hogy szövetségeseink az a nél-kül is elvadult és durva népek ily módon szar-vaakat növesztettek, de miután Lüders kíván-ságára a tizenöt tagból álló küldöttséget el kel-lett fogadnom, tisztán arra szorítkoztam, hogy az emberektől közömbös dolgok után tudako-zódjam. Nagy ámulatomra azonban szöszölőjük kijelentette, hogy nem azért jöttek ide, hogy az újak állapotáról és az élelmi szerek áráról felvi-lágosítást adjanak. Ők azt kérdik, vajjon mikor szabadítja fel őket a fehér czár a magyarok uralma alól, mert noha a magyar urak nagy részét már kipusztították, attól tartanak, hogy utóbb mégis erőf fognak rajtuk venni. Erre Radetzky tábornok által, ki meglehetősen be-szélő oláhu és mint tolmács szerepelt, tudtukra adtam, hogy ilyformán ők sem jobbák a ma-gyaroknál, kik törvényes fejedelmük ellen fel-lázadtak. A czárnak semmi köze az erdélyi olá-hok bajaihoz. A felelet nem elégítette ki az em-bereket, mert rögtön tudomra adták, hogy ily formán közreműködésükre ne számítsunk. Magá-tól értetődik, hogy erre én is más hangon vá-laszoltam.

«Mig az ország határain kívül állunk, az orosz csapatok részéről semmi sem fog történni, a mi az erdélyi oláhok önmaguk sérténé, vagy pedig közreműködésük szükségessége tenné; mihielyt azonban a szövetséges hadakkal egyetemben Erdélyben megjelenünk, egészen más viszony fejlődik ki köztünk és az ottani lakosság között, a mennyiben a lakosság feltétlen megadását és közreműködését követelni fogjuk. Az ellenszög-ölkek majd elbánnak.

«Mihelyt Paskievics herceg bevonult, ugyan-ezen követtség nála is járt, de a mennyire tudom, ő kozákjai által főhadiszállásából kikergette. Erdélyben mindenki észrevehette, hogy sem én, sem pedig báró Lüders az oláhokat sehol ma-gunk mellé nem édesgettük. Ők a sereg nyomá-ban jártak és hátramaradt sebesült katonáinkat ép úgy kirabolták, mint az útjukba esett magyar falvak és mezővárosok lakóit. Némely alárendelt tiszt különítményével eltérve, eleinte oláh vezetőket fogadott drága pénzen, de ezek több-nyire cserben hagyták őket és az itt-ott elmaradt társzereket fosztogatták. Sokan kézzel kerültek és Segesvár alatt Kömmen ezredes nem sokat vesződött velük, hanem a legelső fára akasztotta a gazembereket. Mig a faszokat legalább kém szolgálatokra lehetett felhasználni, addig az olá-hok mindenütt bajt okoztak.

* Grotenhjem altábornagy emlékiratai. Odessa, 1889. I. kötet 79. s következő lapjain.

«Alig hiszem, hogy az erdélyi oláhok bármikor is reánk gondolnának; részéről szívemből meg-utáltam e ravasz, tudatlan és boszúálló népfajt. Ausztria nagyot hibázott, midőn őket a magya-rok ellen felusztotta, sőt bizton hiszem, hogy az oláhok legelső alkalommal ismét fel fognak lázadni, ha csak féken nem tartják őket. Valami Janku nevű vezérük azzal a szemtelen követeléssel állított be Lüders báróhoz, hogy ez számára nem csak illő pénzjutalmat, hanem va-lami magasabb osztályú rendjelet is eszközöljön ki a császártól, mert a magyarok kipusztításában a legnagyobb érdem őt illeti. Azon időben vélet-lenül Treiber tábornok időzött Lüders báró fő-hadiszállásán, hova néhány nappal előbb Varsó-ból érkezett. Treiber azt tanácsolta Lüdersnek, hogy a kérelmező oláh népevezért további ren-deletig tartsa vissza, míg e tárgyban Varsóban személyesen jelentést nem tett. Lüders azonban keményen megdorgálta Jankut és megtiltotta neki, hogy ezentúl magát a főhadiszállásban mu-tassa. Az isten óvjon meg mindenkit ezektől az emberektől.»

KÉT LEVÉL.

Amerikai történet. — Közli Brander M.

(Folytatás.)

Meddig aludt, azt nem tudta, de mire fölébredt, a nap már magasán állott az égen. Csak nehezen szedte rendbe gondolatait, de minden, a mi vele történt, nem jutott eszébe. Meg-menekült üldözőitől, és most bizton-ságban volt. Többel egyelőre nem tö-rődött.

Minden esontja fájt az erőltetett futástól, éhség és szomjúság győ-törték. Bár merre nézett is, inni vagy ennivalót sehol sem látott.

A mögötte magasra emelkedő szik-lalal akadályozta meg tegnapi futásá-ban. Midőn Stead szemeit a sziklalat tetejére vetette, úgy rémlett előtte, mintha ottmeri alakok mozognának.

Utóbb azt látta, hogy az alakok kö-ből faragott indiánokat ábrázolnak. Ekkor eszébe jutottak a sokat emle-getett eszequibói festett kősziklák, melyeket számos utazó hiába keresett Dél-Amerikában.

Most ő a nélkül, hogy valamikor reájuk gondolt volna, ily körülmények közt találta meg a nevezetes szobro-kat, melyek évezredek óta ott állnak.

A szobrok többnyire valamely vi-téz vezér vagy fejedelem emlékére ké-szülhettek, és újabb időkben az elté-vedt utasnak vagy vadásznak útmuta-tóul szolgáltak. Austin Tamástól hal-lotta, hogy a folyó, melyen végig hajóztak, utóbb meredek sziklalfalak közé szorult és Demerarába csak egy függő hídron lehet áttűnni, melyet két sziklacsúcs közt indiánok készítettek. A hídnek mindenesetre valahol köze-lében kellett lennie, mert a folyót ne-hány puskalövénnyire az erdő szélétől csakugyan meredek partok vették körül.

Ha egyszer a hídron áttűnt, a völgyben bizo-nyára valamely barátságos indián falura fog akadni, hova üldözői bizonyára nem köve-tkedik.

A hidat tehát, legyen az bárhol is, föl kell keresnie. Mindenek előtt arról győződött meg, hogy a Karibok nincsenek valahol az erdő szé-lében elrejtve. Négykézláb előre csusza, sze-recesen ismét a sziklalat tetejére vezető úthoz jutott, de alakja néhány pillanatig látható volt a tisztáson, s a rövid idő elegendő volt arra, hogy üldözői a tulsó partról észrevegyék. Erre aztán ugyanazon lármát hallotta, melylyel üldözése megkezdődött.

A különös kiabálást minden oldalról ismétél-ték, miből azt kellett következtetnie, hogy az indiánok tüstént nyomában lesznek.

Mindezek dacára, a menekülés esélyei in-kább Stead részén voltak, mert a távolság, mely őt az indiánoktól elválasztotta, sokkal nagyobb-nak látszott, semhogy az idő ügyes felhasználá-sával előnyre fordítható ne lenne. Stead a nagy suly dacára, mely testét terhelte, elég gyorsan haladt előre. Tudta, hogy üldözői a

nála levő aranya törnek és több meg is ölik; mindent meg kell kísértene, mert nemcsak a gondjára bízott kincsről, hanem életéről is volt szó, melynek megmentése testi erejének teljes felhasználásától függött. A hídnek még se-hol sem látta nyomát, de a meglehetősen kijárt ösvény, melyen gyorsan haladt, arra mutatott, hogy az messze nem lehet.

Amde Dél-Amerika ezen elhagyatott részében nemesak valószínű, sőt majdnem bizonyos is volt, hogy a híd azóta százszor elromlott, vagy járhatatlanná vált. A ki erre jár, ám lássa, ho-gyan jut a tulsó partra. Egy-két napi kerülő ily helyeken számba sem jön, de meg mit is ke-resne erre oly ember, kit mások üldöznek?

A terep most lejtős lett és Stead sokkal köny-nyebben haladt előre.

Hátrafelé tekintve, észrevette, hogy mintegy ötven indián iramodik utána. De most alig öt-ven lépésnyi távolságban ott volt a híd, mely a gyenge szélben ide-oda ingott. Az eféle hidak

A híd utolsó tartója is elszakadt, és mindannyian a mélységbe estek.

alig négy láb szélesek és vörös gyalog-fenyő indáiból fonatnak; hosszúságuk a mélységhez van mérve, melyet áthidalnak és az egész al-kotmányt a két parton többnyire valamely erős fa tövéhez szokott kötni. Ha aztán idő-közben az indák megrepednek, vagy a híd végét tartó fa elromlik, a rajta átmenő egyszerűen a mélységbe zuhan alá, melynek fenekére csak mint élettelen hűstömög ér. Mindezeket Stead hallomásból tudta ugyan, de azért egy perczig sem habozott, hanem az ingadozó hídron oly gyorsasággal haladt át, mely bármely híres tor-nász becsületére vált volna. Az indiánok ekkor szintén a lejtőn haladva, iszonyú gyorsasággal a híd felé futottak. Mire Stead a tulsó szika-lpartra ért, egy indián már a hídra lépett.

Ezt Stead revolverével czélba vette. A lövés eldördült és az indián fejbe találva, a mély-ségbe zuhant. A második lövés nem volt halá-lós, de az indián visszatántorodott és csak a híd szélén vesztette el az egyensúlyt, mire társa után szintén a mélységbe gurult. A harmadik indián, valószínűleg azon hiedelemben, hogy Steadnek kettős lövésén kívül egyéb védelmi eszköze nincsen, bátran előrenyomult, de ezt Stead erősen czélba vére, szintén fejbe lötte.

A tulsó parton álló indiánok, három társuk elpusztulását látva, meghökkenek, és arról ta-nakodtak, mikép jussanak a hídra. E rövid idő alatt Stead a kilőtt töltényeket másokkal pótolta. Az indiánok most nyilaikkal próbálták szeren-csét, s habár nem rosszul lőttek, Stead köny-nyen elkerülte a tollas nyilakat, melyek min-den egyes revolver-golyóval egy-egy indiánt tett harcképtelenné, sőt a mi több, egy jól irány-zott lövés az indián főnk karját törte el, mire aztán a támadás megszűnt. Mialatt egy öreg indián a főnk sebtét kötöztette, a többi harcoz-sok valami mélabús dalt énekeltek.

A helyzet még sem fordult Stead javára. A tulsó parton a halálos lövések dacára még mindig 40—45 indián állott, kik előbb-utóbb erőf fog-nak rajta venni. Mi lesz, ha töltényei elfogynak, vagy ha valamely nyíl oly sebet ejt rajta, mely a lövésben akadályozza.

Eszébe jutott, hogy menekülése csak úgy le-hetséges, ha a hidat elbontja, vagyis ennek tar-tóját elmetezi. Igaz ugyan, hogy ekkor az ellenség, habár kerülő utakon, de végre mégis hátába jut, de ezalatt más-honnan is jöhet segítség.

Stead erős pengéjű késével, a melyet Dél-Amerikában minden ember ma-gával szokott hordani, hozzá fogott a híd tartó indák elmetzéséhez. Amde az indák oly kemények voltak, hogy az éles kés alig fogott rajtuk. Azon-kivül Stead kénytelen volt fódótt ál-lását elhagyni. Hasra fekvé egyik ke-zével a kést használta, másik kezében pedig revolverét tartotta, hogy min-den pillanatban lövésere kész lehessen. E készenlétre nem sokára rá is került a sor, a mennyiben egy fiatal harcos a hídron való átkelést megkísérelte. A bátor indián azonban alig jutott a híd közepére, midőn Stead golyója ál-tal találva, társai után a mélységbe zuhant. Az indiái csak nehezen sza-kadtak el az éles kés alatt, és Stead-ban megfogyott a vér, midőn azt ta-lálta, hogy csak tizenkét tölténnyel rendelkezik.

Az indiánok folyvást szemmel tar-tották, de azért maguk közt arról ta-nácskoztak, mikép folytassák a táma-dást, mielőtt Steadnak a híd elron-tása sikerülne.

A sebesült főnök felszólítására hat fiatal indián lépett előre, valószínűleg oly czélból, hogy magukat feláldozva, társaiknak a hídron való átkelést lehe-tővé tegyék. Stead folyton az indák ereit vágta.

Az első indián a hídra lépett, de még nem tett három lépést, midőn Stead golyója őt leterítette. Így történt ez félórai időközben, majdnem egy-forma sikerrel, csak hogy ezalatt Stead az egyik híd tartót szerencsén átmet-szette, mire az a nélkül is ingadozó hídron csakis életveszéllyel lehetett volna keresztül menni.

Már az utolsó előtti tölténnyre ke-rült a sor, midőn Stead, időközben eltörtött kése megmaradt darabjával, a második indát átmetesztette.

E pillanatban egy óriási indián átvette ma-gát a félig már a levegőben lógó hídron, utána még vagy ötven kapaszkodtak, midőn részint a testek sulya, részint pedig Stead késének folyto-nos működése végre az utolsó tartót is elszakí-totta és mindannyian a mélységbe estek. A leg-első indián ekkor már Steadra ugrott és a mel-lette fekvő aranyanyit eltört, melyet Stead az egy-súlyt veszve őt is hanyatt hátra a mélységbe esett. (E jelenetről Stead ur az ide mellékelt rajzot is átadta nekem, bővebb magyarázattal.)

Stead megmenekült, de az arany odaveszett, mivel arról szó sem volt, hogy azt a sokféle sziklarepedésekből ki lehetne hozni.

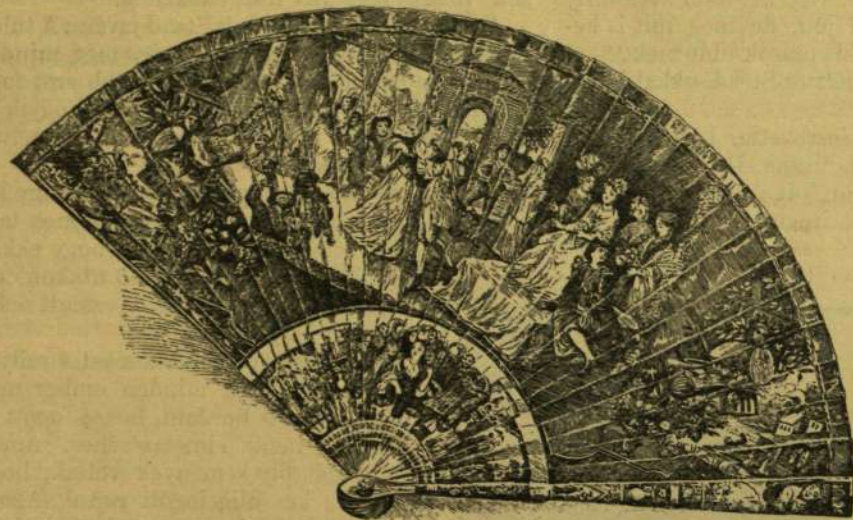
Nem akarom önnök olvasóit Stead új további kalandjaival untatni, melyeken keresztül kellett mennie, míg napok mulva egy indián faluba ért, hol Austin Tamás után tudakozódott, kit azon-ban ott senki sem látott. Már pedig ha az élve jutott a tulsó partra hajójával, midőn Stead urat oly gyávan cserben hagyta, neki is csak ér-lelt volna a szűk völgyből kiérni, s így kétséget alig szenved, hogy a csónakot vele együtt vala-mely erős örvény a vízbe sodorta.

Stead úr csak ezelőtt két nappal ért George-townba, hol vele találkoztam. Nem győztem eleget bámulni a bátor férfit, ki kitartásával az indiánok furfangosságait kijátszotta.

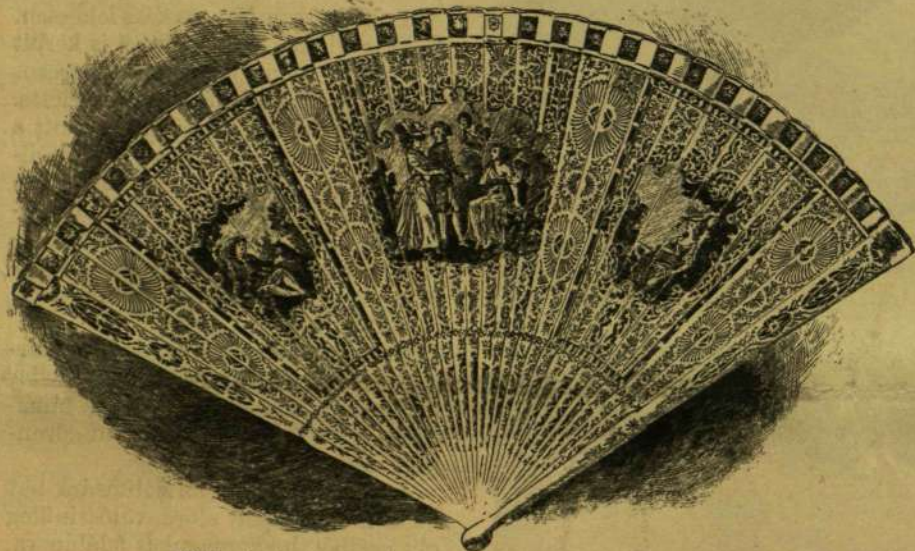
Jelen soraimat Hoffmann F. úr által küldöm New-Yorkba, oly kéressel, hogy Stead úr fenn leírt viszontagságait becses lapjában minél előbb közlőtetni sziveskedjék. Kész szolgálja

A. Z.

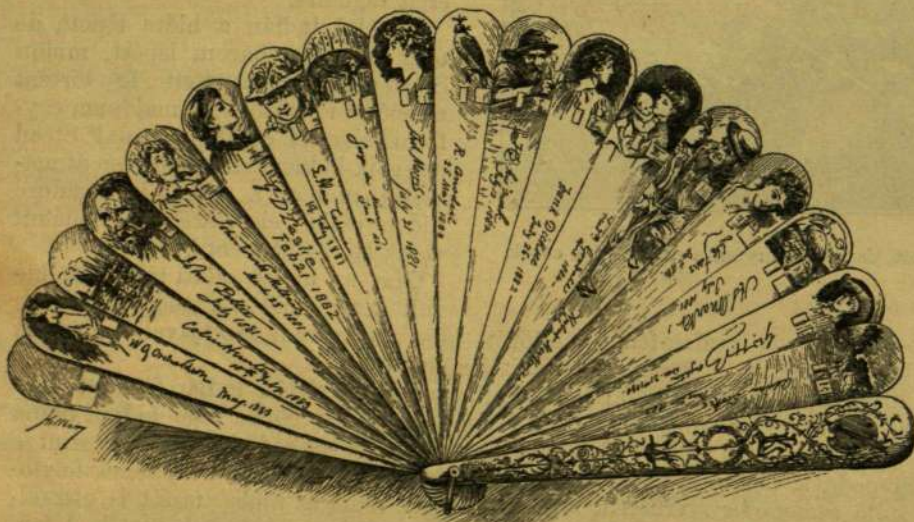
(Vége köv.)

Szavoyai Adél burgundi hűnő menyasszonyi legyezője Watteau-tól. (Francia, 1709-ből.)

Fitzherbert asszony és a walesi herceg. (Angol legyező.)

Lewis Artur legyezője. (Autograph-legyező.)

HIRES LEGYEZŐK.

zetét, mely bámulatos szép munka. Granada kormányzója élénken tiltakozott ezen adomány ellen, de a spanyol miniszterium megengedte. A tetőzet nagy műipari becsét mutatja, hogy a nürnbergi iparmúzeum az öt szoba fedél legzebeikéért már évekkel ezelőtt 16.000 forintot ígért.

* **Kopáló-verseny.** Dr. Tanner, ki először hozta divatba a szándékos mutatóverszerű kopálást, irigkedik az olasz kopáló-művész, Succi babáira, s ajánlatot tett, hogy a chicagói világkiállítás alkalmából vagy mind a ketten kilencven napig kopáljanak, avagy mindketten kopáljanak addig, míg valamelyikük elpusztul.

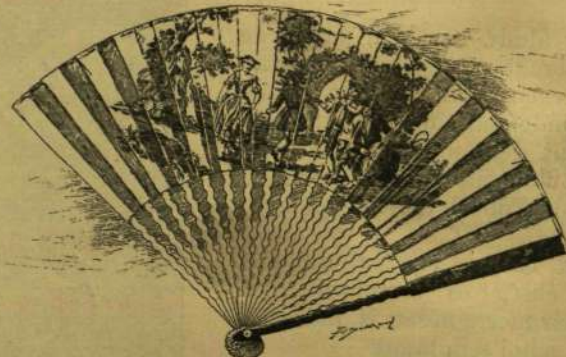
* **Szépek bankettjét** rendezte egy new-yorki milliomas, s erre csak 12 nagyon szép hölgyet hívott

meg. A mellőzött férfiak azt állítják, hogy a szépség inkább a gyémántokban mutatkozik.

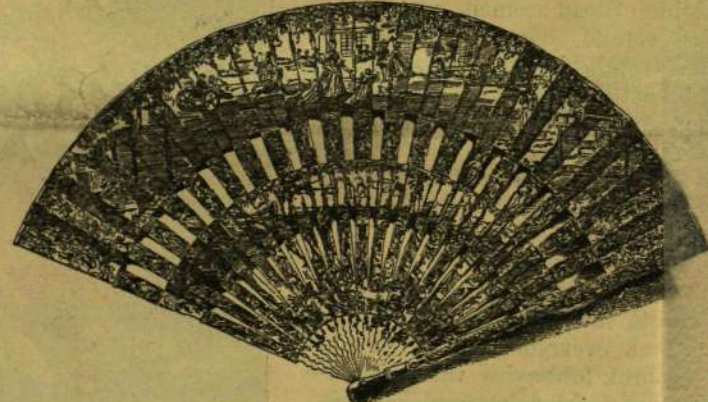
* **Vitatkozó bűnt** predikációkat tart két pap Párisban a St.-Pierre de Montrouge templomban, melynek környékén csak munkások laknak. Az egyik pap az anarkhisták álláspontját foglalja el, a másik az egyházat, de természetesen mindig az egyház álláspontja marad győztes, habár az anarkhista hévvel s itt-ott humorral védi álláspontját. A vita olykor egészen a társalgás jellegét ölti, de a nagy közönség igen szereti s tömegesen tudnak meghallgatására.

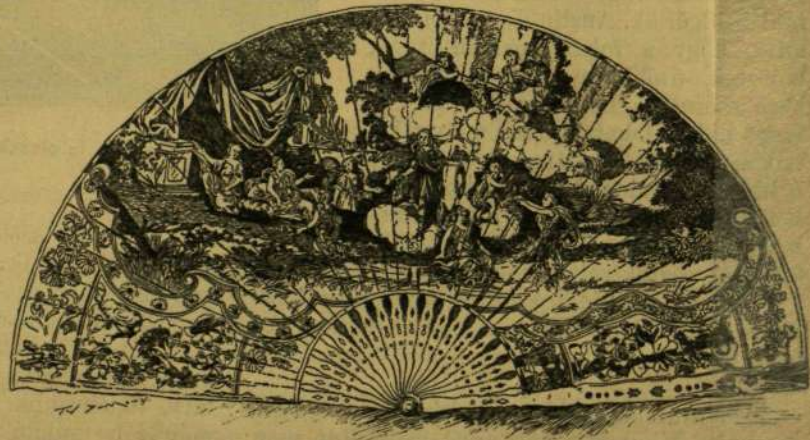
Jupiter és Kalliszto. (Francia legyező.)

Francia legyező 1668-ból.

Párisi életképekkel ellátott legyező. (XV. Lajos korából.)

Phoebus-legyező. (Francia legyező 1660-ból.)

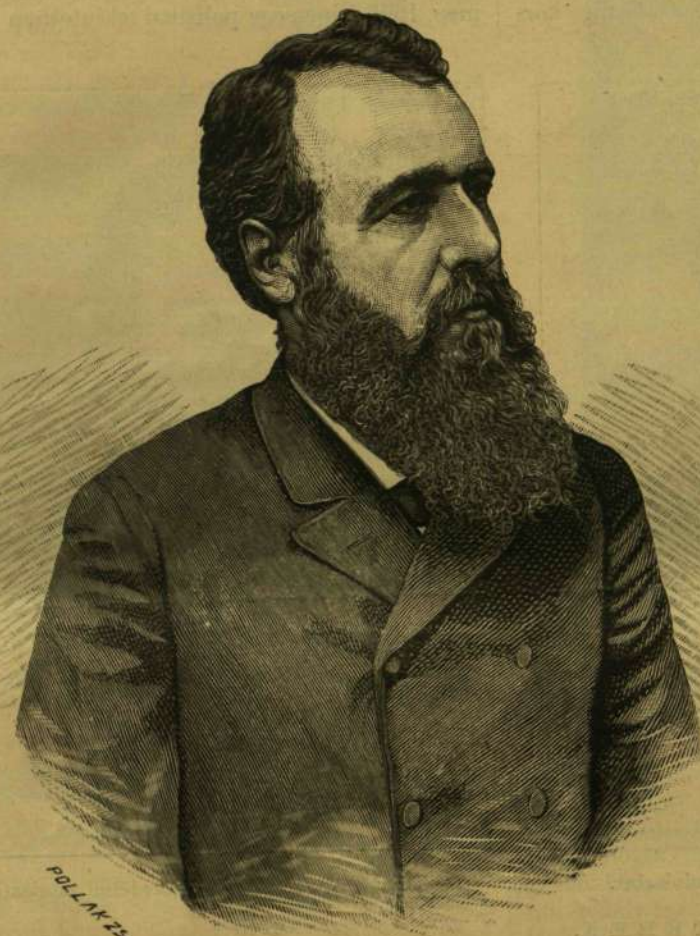
SZERBIÁBÓL.

Annak a kormányválságnak az alkalmából, mely a szomszédos Szerbiában e napokban végbement két oldalról is vettünk közleményeket, melyek tüzetesen ismertetik a szerb politikai állapotokat s a bennök vezérszerepet játszó egyéniségeket. Azok a fontos és nagy érdekek, melyek bennünket a szomszédos ország szabad kifejlődéséhez, függetlenségéhez biztosításához fűznek, s minket az ország dolgait figyelemmel kísérni köteleznek, de másfelől az egymást sokban kiegészítő cikkeknek tartalma is, mely érdekes és hű képét mutatja a lefolyt kormányválságnak és szereplőinek, kíváncsiságot tesz, hogy a voltaképp egy betartozó két cikket egyszerre közöljük.

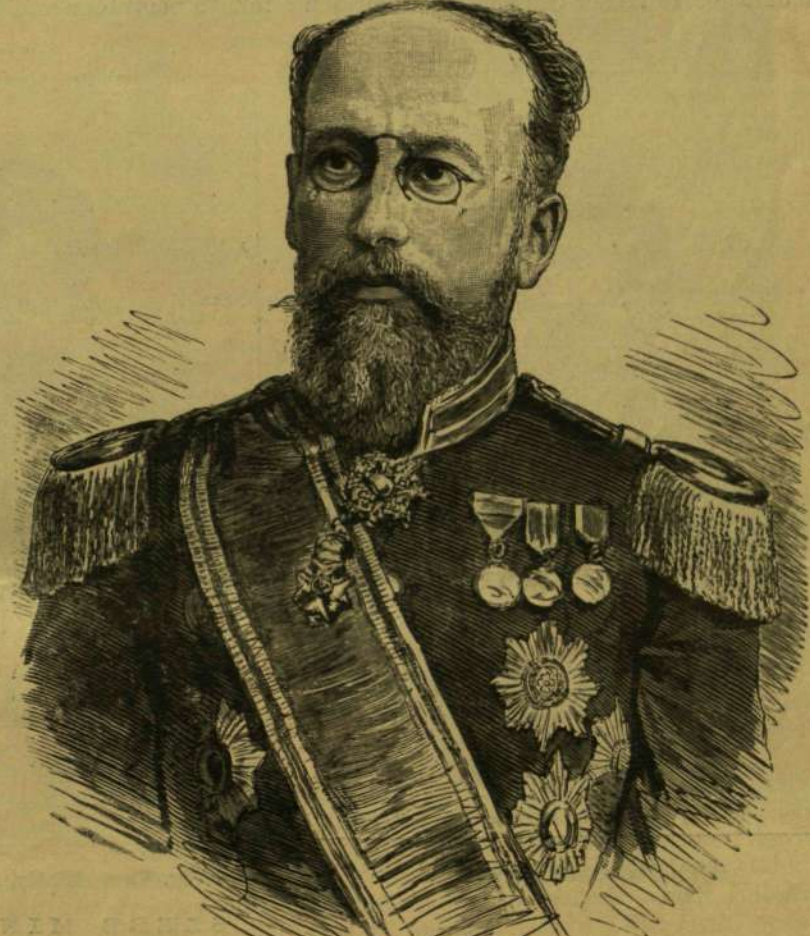
I.

Gruics Száva, a volt és Pasics Miklós, a jelenlegi szerb miniszterelnök.

A napokban bukott meg a szomszédos Szerbiában a Gruics-féle radikális miniszterium, hogy ugyanazon kormánypárt kebeléből vett Pa-

PASICS MIKLÓS, A JELENLEGI SZERB MINISZTERELNÖK.

GRUICS SZÁVA, A VOLT SZERB MINISZTERELNÖK.

sics-féle, még radikálisabb miniszteriumnak adon helyet. A radikálisok visszalépnek, hogy majdnem ugyanazon radikálisok egy más árnyalata, de határozottabb színezetű, vegye kezébe a kormányrudat.

Si duo faciunt idem non est idem, azaz még ha két ember cselekszik ugyanazt is, még sem egészen ugyanaz az. — Radikális Szerbiában a volt miniszterelnök, Gruics Száva tábornok, radikális Pasics Miklós mérnök, csak hogy annak idején, 1889-ben, Gruics tábornoknak, a trónról lelépő ura, Milán király parancsolt, hogy radikális legyen és a par ordre du mufti liberálisból radikálisává lett tábornok közt, és egy népszerű pártvezér közt, a ki a radikális pártot szervezte, vezette, s érte a számkivetés keserű kenyerét ette, igen nagy ám a különbség.

Azon szomszédai és baráti jó indulatunkkal fogva, melylyel Szerbiának önállósága biztosítására törekvő fejlődését kísérjük, megérthető, ha a szomszédos ország lelépett és jelenlegi kormányelnökét olvasóinknak egy pár jellemző vonással bemutatjuk.

Gruics Száva tábornok, 1840. nov. 25. született, Kollár faluban, mely Szendrő (Szemendria) kerületében fekszik. A belgrádi katonai akadémián 1861-ben sikeresen bevégezt tanulmányai után Poroszországban másfél esztendőn át a tüzérségi szakmát tanulta. E tanulmányait utóbb

mint rendkívül tehetséges katonatiszt, öt éven át, a szerb kormány megbízásából, az orosz Mihály-féle tüzér-akadémiában folytatta, s e főiskolát elvégezvén, még két esztendőig Oroszország arzenáljaiban és hadseregében foglalkozott ugyanazzal a szakmával.

Hazájába visszatérvén, belépett a szerb hadseregbe, de az akkori kormány «Szerbia katonai szervezése» című könyve miatt, mely nagy felhőt keltett, a tényleges szolgálatból elbocsátotta, csak midőn a közvélemény a kormánynak ezt az intézkedését erősen kárhoztatta, állítottatott Gruics a kragujeváci tüzérségi igazgatóság élére, honnan nemsokára a hadügyminiszteriumba tüzérségi felügyelő-segédnek neveztetett ki. Midőn Szerbiának Törökország ellen 1876-ban folytatott, nem igen sikeres háborúja folytán Nikolics Tihomily, az akkori hadügyér visszalépett, Gruics lett a hadügyminiszter és ő volt az, a ki ebben a minőségben a szerb sereget teljesen átalakította.

Midőn a nyolczvanas évek kezdetén Garasinnak haladó-párti miniszteriuma fölváltotta a liberális-párti miniszteriumot, a visszalépett Gruics diplomáciai pályára lépett, hogy uralko-

fog bizonyulni, arra a kérdésre ma még nem tud Szerbiában senki biztosat mondani, mert éppen Szerbiának történetéből vehető az ki világosan, hogy államférfiainak alkotásai igen rövid életűek voltak, és viszont, hogy Szerbia hajdan paraszt népének lelkesedésével ki tudta vinni a kis országnak szabadságát és önállóságát.

Szerbia belviszonyainak gyökeres és sikeres átalakulásáról levén szó, ha van a kis országban valaki arra hivatva, hogy azt nem csak cseljének tűzze ki, hanem egyszersmind keresztül is vigye, az csak is a radikális párt lehet, melyhez Szerbiában, — lelkesülségből vagy vakságból, az már mindegy, — a népnek a zöme tartozik és ennek a pártnak azon vezérférfiai, a kik magukat eddig még le nem járták.

A Pasics-féle mostani kormány magában foglalja Szerbia radikális pártjának legjobb és legtehetségesebb vezérférfait. Ennél erősebb és befolyásosabb kormányt jelenleg Szerbiában nem lehetett volna alakítani. És ha a regenerálás nagy művét ezen férfiak nem győzik meg: akkor, — nem akarunk jóslatot mondani, — de felni lehet, hogy a szerb hazafiak is úgy fognak nem sokára felsohajítani: finis Serbie!

Pasics Miklós, szerb miniszterelnök, jelenleg 45 éves ember lehet; született Zajecárban, Szerbiának azon délkeleti részén, a hol a szerb elem erősen vegyül a szomszédos bolgár elemmel, mely körülmény a nyelvre észrevehető hatással van. Pasicsnak arcvonásait látva, és beszédének különös akcentuálását figyelmesen meghallgatva, az ember szintén biztosan állíthatná, hogy Pasics családjának ereiben sok bolgár vér folyhatott.

Pasics tanulmányait a belgrádi főiskola technikai fakultásán kezdte, és a zürichi polytechnikumban végezte, mely alkalommal érintkezvén az ott tanuló orosz tulzó és rajongó fiatalokkal, későbbi radikális hajlamainak alapját itt vetette meg.

Midőn Szerbiába visszatért és a kormány kezébe a zajecári kerület mérnöki hivatalát elfoglalta, akkor már egy Markovics Szevetozár nevű fiatal szerb tanuló és író, a rajongóbb szerbeknek a szociálistizmus üdvöztető tanait hirdette. Ez új tan az egykori Omladina hívei közt nagyon hamar elharpódzott és magára vonta Szerbia minden kormányának üldözését.

Midőn Pasics a nyolczvanas évek kezdetén a politikai arénába lépett, azon határozott szándékkal tette azt, hogy a fiatal szerb szociálisták-ból egy nagy politikai pártot képezzen, mely hazafias és törvényes alpra állva, idővel a kormány

elvállalására is képes legyen. Ez volt a mai szerb radikális párt megalakulásának a kezdete.

Pasics, midőn a szerb radikális pártot megalakította, fiatal pártjával eleinte a haladó pártot támogatta, de csak a kedvező alkalomra várt, hogy szakítva azzal, saját kezére kezdjen politikai agítációt. Ily alkalomnak kínálkozott a szerb vasútnak az ismert Bontoux-féle szédelgő czég által kezdett építése. Hogy a haladó párt, vagy is az akkori kormánypárt, ezen alkalommal saját híveinek érdekeit föléje helyezte az állam érdekeinek, ez, és csak is ez adott a radikális pártnak Szerbiában oly lendületet s tette oly erőssé, hogy előtte később nemesak a haladó pártnak, hanem magának Milán királynak is meg kellett hátrálni.

Ebben a nagy, heves és szenvedélyes pártküzdelemben Pasics, mint a radikális párt táborának a vezére, ügyes, fáradhatlan és igen ravasz agitátornak bizonyult, a ki 1883-ban, midőn Milán király a zajesári lázadás folytán a radikális párt bizottságának összes tagjait vasra verette és a rögtönítélő bíróság elébe állította, egy homályos estén, közvetlen az elfogatási éjszaka előtt, Szerbiából el tudott menekülni, hogy mint önkényes száműzött, a kit hazájában halálra ítélték, külföldről: Bulgáriából, majd Oláhországból és később Oroszországból küzdjön

elementáris ereje elől még Milán király is kénytelen volt meghátrálni. Milán ugyanis számolt a tényekkel. A nemzet előtt gyűlöltnek tudta egyéniségét, tudta, hogy erőszakosan kellend bukni; legalább dinasztia bukását gondolta hát elkerülni, ha önként távozik, s legalább a fia részére megmenti az ő alatta ingadozó trónt. És mint apa, helyesen is cselekedett; mert a radikális párt, mely ellen Milán azelőtt a legelkeseredettebb harcot folytatta, mint a vizáradat borította el Szerbiát, s a nép, mely annyi csalódáson, oly sok csapáson ment keresztül, úgy szívta magába a radikális párt tanait, mint a kiszáradt föld a permetező eső vizét. E nagy párt feje, vezére Pasics volt, a jelenlegi szerb kormányelnök, kinek első európai híri szereplése a zajesári lázadás volt, mely miatt Milán király halálra ítélte.

A radikális párt győzelme után, a távozó Milán utolsó hatalmi ténye az volt, hogy a száműzetésben élő Pasicsnak megkegyelmezett. Ettől a perctől Pasics volt ura helyzetnek Szerbiában. Csak tőle függött, mikor akarja tényleg a kormány gyeplőit kezébe venni. Előbb azonban a skuptina nagy tömegét kívánta rendbe szedni; ő tudta az ő organizatori tehetségével legjobban, hogy miért; s csak miután ezen a téren a munka nagyobb részét elvégezte, s a Gruics-kor-

leme miatt nagyra becsült. Gyája lelke volt az előbbi Gruics-kormány, valamint az a jelenleginek is, melyet közönségesen *Pasics-Gyája* kormányának neveznek. Ezzel egyúttal ki van mutatva, hogy a válság csupán személyes természetű volt, s nem birt semmi lényeges elvi jelentőséggel.

Mult év nyarán Belgrádban időzésem alkalmával Gyája így szólt hozzám: «Önknél az intéző körök azonosítják magukat egyes párttal, vagy annak vezéregyéniségeivel. Így önknél most nem tudják feledni a haladó pártot s annak vezérét, Garasanint. Velünk szemben nemesak bizalmatlanok, de helyes ok nélkül rossz indulattal is vannak irántunk. Pedig azzal csak nem kellene törődni sem Bécsben, sem Budapesten, hogy a szerb skuptina milyen többséget tüntet fel, s mely párt alakítja meg a kormányt. A fődolog az, hogy a megalakult kormány milyen programot tűz ki.»

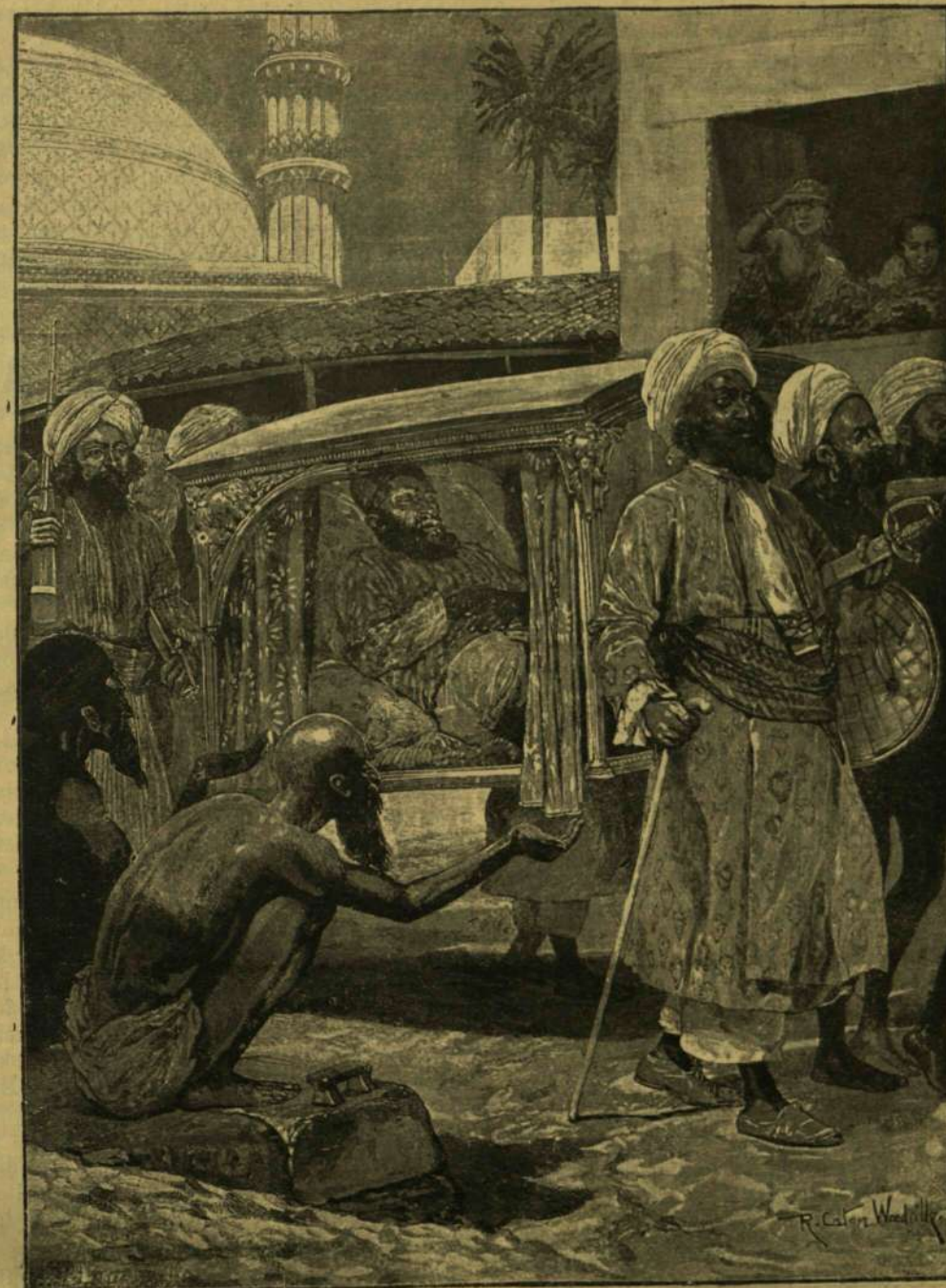
És igaz volt Gyájának, mert az elmúlt nyár óta erre nézve kettőt tanultunk: azt, hogy Garasanin alaposan bebizonyította, hogy ő nem szolgált rá arra a nagy bizalomra, melylyel részünkről folyton dicsekedhetett; továbbá azt, hogy Gyája, kit különösen a magyar sajtó ítélte el a legélesebben, ezt az elbárást épen nem érdemelte meg. Itélő képessége politikai tekintetben sokkal

gyott el újból, hogy a pénzügyi tárczát ismét átvegye, s meg is tartotta azt a mai napig, mert a Pasics-kormány is meg kívánta tartani a kiváló szakferfiút. Hivatalnokait nem a pártból szedi, hanem tekintet nélkül a politikai színzetre, a szakferfiakat keresi. Így történt, hogy a liberális párti Predicset nevezte ki államtitkárnak.

Tausanovics S. Koszta, a szerb kereskedelmi miniszter, egy alexinaczi tekintélyes kereskedő gyermeke, szintén 1853-ban született s így Vuicscsal egykorú. Felsőbb iskoláit Prágában, Hohenheimban és Heidelbergban végezte. Epen akkor tért vissza hazájába, mikor a szerb-török háború kitört, melyben ő is részt vett. Az orosz-török háború befejezte után a belgrádi paedagógiumba neveztek ki tanárnak, s egyúttal átvette a «Tezak» című hírlap szerkesztését. Ő is kezdettől fogva a radikális eszmék szolgálatában állott. A zajesári felkelésben ő is résztvett, miért is tíz évi fogságra ítélték, s szabadságát csak 1885-ben, az általános politikai kegyelmességek alkalmával, melyek a szlavincazi nagy vereséget követték, nyerte vissza. 1886-ban szülővárosa, Alexinacz, újból elküldte a skuptinába, hol hetvened magával keresztül vitte a radikális-liberális párt fuzióját, mely Garasanin bukását s Risztics kormányra jutását vont maga után. Tudjuk, hogy Risztics épen úgy, mint a tisztán radikális kormány, csak rövid ideig tarthatta magát. A reakzionárius Risztics vette át a vezetést, egész Milán király lemondásáig. Nagy érdemei vannak Tausanovicsnak az alkotmány revíziója, valamint a nagy skuptina tanácskozásainak vezetése körül, melynek elnöke lévén, a radikális párt követeléseit szabályozta s a lármás elemeket csitította, a miért Milán is hálás akart lenni, s leköszönése előtti napon a Takovarend II. osztályát adta neki. Tudvalevő dolog, hogy a «Zadruha» nevű szerb leszámítoló bankot szintén Tausanovics alapította, mely intézet a nemzeti bank után a legtekintélyesebb Belgrádban.

Ezekben állítottuk össze az újabb szerb kormány vezetés alakjait, s egyúttal bemutatjuk sikerült arcképeiket, melyeket egy ott élő magyar ember ember, Letzter szerb udvari fényképész, készített.

STRAUSZ ADOLF.

GAZDAG ÉS SZEGÉNY. — JELENET EGY KELET-INDIAI BAZÁRBÓL.

GAZDAG ÉS SZEGÉNY.

Nemzetgazdák erősen vitatják s könyveket is irtak arról, hogy a fényűzés mennyit használ a szegényeknek s az ipar fejlesztésére mily rendkívüli hatást gyakorol, mindamellett kétségtelen, hogy az emberi nyomor nemesak ríkóbb fényben tűnik fel a pazarlással ellentétben, de tényleg ott terjed el leginkább, a hol a dűsgazdagok vannak. Félmvélt népek igénytelenül fölszerelt kunyhóiban, s művelt országoknak a nagy városoktól messze eső falvaiban jóformán egyforma mindenki: szegény, de nem nyomorult; nélkülöző, de nem éhez. Ellenkezőleg ott, hol fejedelmi fény ragyog, csaknem elengedhetlenül megjelenik rögtön a sötét társadalmi árny s a világ jelenlegi urainak fővárosában, a sokszoros milliomos Londonban, egész utcáskorok vannak, hol száz- és százazernyi tömeg tengődik nyomorultabban, mint a legszegényebb falusi földmivelő.

A fény és árny ezen jellemző találkozásának érdekes példáját mutatja képünk is, mely tulajdonképp csak egy természethű részlet Kelet-India egy bazárjából, de igazsága mellett is megkapóan szónokló hang az emberi társadalom nyomorult voltáról. Itt e keleti országban, melynek kincseire már a Nagy Sándorok sóvárogva tekintettek, pazar fénynyel és a lehető legnagyobb kényelemben él az a művelten ember, kit sorsa Nábob fiának teremtett, de mellette ezer és ezer földhöz ragadt koldus van, kik között a statisztika is így beszéli) évről-évre sokan pusztulnak el éhhalállal, habár Kelet-India arról is híres, hogy ott 20–30 krajczár napi keresetből képes egy egész család megélni.

LEGYEZŐ-STUDIUMOK.

A legyező a női szív melodrája. Nézd meg, a mint könnyeden suhogtatja előre s hátra, ha jól mulat; a mint heves zörejjel csapja le, ha valaki megbosszantja; a mint mosolyogva il-

leszti hegyét ajkaira, vagy zavartan terjeszti ki piruló arca előtt, a szerint, a mint édes titkot biz rád, vagy önkénytelen vallomásra nyílik ajka — s megkapod a skaláját a női lélek legrejtettebb billentyűinek. Szerelm, botrány, eselszövény, boszú, minden szenvedély villamos rezgése hozza a fehér ujjak idegsodronyain át a női kedély meteorológiájának ez érzékeny viharjósloját, s a történelem festett kulisszái mögött, véres tragediák megoldásai közt az illatos legyező nem egyszer keresztetzi a meztelen kardot. Corday Charlotte-ról mondják, hogy egyik kezében legyezőjét tartotta, mialatt a másikkal Marat-t ledöfte, s csak nem oly rég is egy francia konzul arczát érintő legyezőcsapás alkalmat adott egy szabad és független törzs leigázására.

A német, az angol nő frizuráján kezdődik és esernyő-hegyben végződik, a francia nő a legyező mestere. A legyező a legkomolyabb játékszer, melyet valaha emberi elme kitalált. Minden felforgató erkölcsi processzusnak, mely egy nő philosophiájában végbemeget, leggyorsabb és legbiztosabb villámhárítója a legyező.

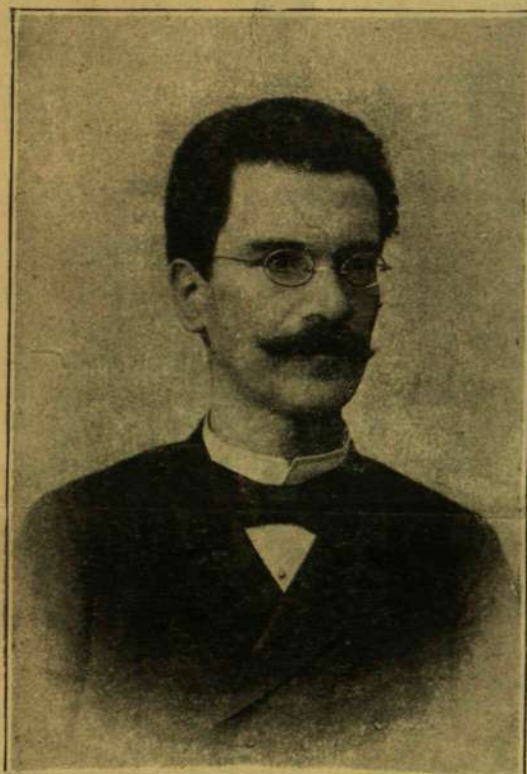
Semmi kétség, hogy a megnyilando legyezőkiállítás nemesak a műipar és művészettörténet tanulságosságot lesz hivatva szerves fejlődésében első ízben mutatni be Magyarországnak, hanem egyúttal oly adattal járul az emberi kultúra történetéhez, mely kicsinyben egész világot tükröztet vissza. A legyezők nagy külföldi amanturjai, a Madame Duchatel-ek, lady Wyatt-ek, Duvelleroy-k még becses, kiaknázatlan anyagra találhatnak a magyar nagytűri nők családi ereklyéi közt.

A legutóbbi tizenkét év alatt csupán Londonban három kiállítás volt már régi és modern legyezőkből. De mindez alkalmaknál, valamint a brüsszeli kiállításon is, lényeges hibák történtek a megjelöléseknél, melyek alkalmasság voltak félrevezetni az érdeklődő amatőrt. És nem is

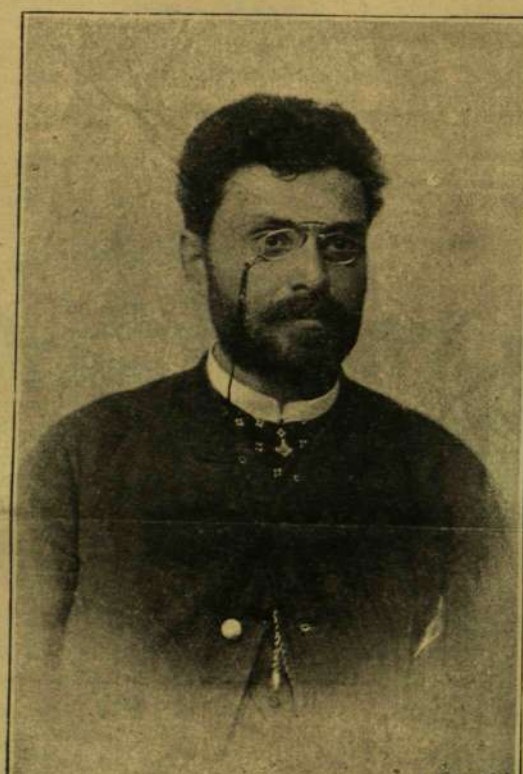
könnyű dolog a legyező tág történeti és ethnografiai mezéjén eligazodni. Ha a polgarosulás nyolcosze korában a tövis volt az első tű, bizonyosan az első legyező sem lehetett más, mint pálmalevél. De az indiai *punkah*-tól, az Ovid és Propertius által említett *tabellakon*, vagyis vékony fa-legyezőkön s a kereszténység első századaiban vallásos jelvényül szolgált *flabeleumokon* át mekkora eltérés a Van Dyck képein található pávatoll-legyezőkig, s az összehajtható legyező azon első alakjái, melyet Medici Katalin alatt vittek be először olasz illatszereszek Franciaországba.

A XIV. Lajos korabeli párisi «éventailiste»-ok (legyező-készítők), miután ismételt kérelmek után végre királyi privilegium alapján megalapították czéhöket, a legyezők klasszikus korát vezették be, melynek fényével semmi sem vetélkedhetik. Az amateur előtt nem nehéz feladat egy XIV. Lajos stílus legyező felismerése. Küllői száma 18—21 közt váltakozik, s kinyitva, folytonos, sima felületet képez elefantcsont vagy gyöngyházból, arannyal s ezüsttel gazdagon ékítve. A nyak rövid, mi által maga a legyező lap nyer terjedelmében a testen merész, széles kezelel, élénk színekben, s a mi a legfőbb, a legyező kinyitva teljes félkör képez. Anyaga bőr, selyem, vagy papiros. Tökéletes ép példányok ma már feletté ritkák.

«Eventail brisé» a neve egy ez időben igen kedvelt genrenek, arról nevezve így, mivel lapja nines, hanem teljesen festett vagy faragott pálcikákból áll. Ennek a válfajnak legnevezetesebb példánya az, melyet Sévigné asszony küldött leányának, Grignan asszonynak, s mely ma a Duchatel-féle gyűjtemény díszét képezi. Sévigné asszony maga leírja azt a legyezőt 149-ik levelében. Festésének tárgya «Vénus toilette»-je és a «Séta», s a mi fokozza érdekét, az hogy Venusnak maga Montespen asszony szolgált mintául. A styl tökéletes Vernis Martin.

Gyája János, belügyminiszter.

Dr. Vuics Mihály, pénzügyminiszter.

Tausanovics S. Koszta, kereskedelmi miniszter.

SZERB MINISZTEREK.

tollával és embereivel Milán király és kormánya ellen, mely hosszú és heves küzdelemnek — a genialis, de könnyelmű király nagy hibái következtében, — Milán királynak lemondása és a szerb államnak majdnem biztosra vett bukása lett a vége.

Vajjon sikerülni fog-e Pasicsnak és híveinek az Obrenovicsok sok balesemények által megingatott trónját újra megszilárdítani, az annyi sebből vérző országba új erőt és tartós életet önteni, az a jövő titka. De az bizonyos ma is, hogy Pasics csak akkor, de csak is akkor számíthat arra, hogy hazájában nem fogja ép oly hamar lejárni magát, mint a hogy lejártak magukat a hajdani Vuicsok, Szimicsok, Riszticsok, Garasaninok és Gruicsok.

POPOVICS ISTVÁN.

II.

A Pasics—Gyája kormány.

Szerbiában közönségesen csak két politikai pártot tartottak kormányképesnek: a *napredák* (haladó) és *liberalna* (szabadelvű) pártokat. De ez utóbbi pártnak kormánya jutását is hosszú időkre megküszöltette a haladó-párt, melynek vezére Garasanin volt. Arról, hogy valamikor a radikális párt kerüljön vezérségre, hallani sem akartak. Midőn azonban a nagy erkölcsi és anyagi kudarcok az utóbbi tíz év alatt a fent említett két párt hitelét teljesen tönkre tették, olyan hévvel tört elő a nagy radikális párt, hogy

mány oly ballépéseket követett el, melyek a párt bizalmát némileg megingatták, határozta magát el arra, hogy most már ő alakít kormányt. Ma Pasics Szerbia legnépszerűbb embere. Bárhol mutatja magát, a nép riadó lelkesedéssel fogadja. Pasics nagy tehetségű és erélyes ember, ilyenre pedig Szerbiának, épen a jelenlegi zavart politikai viszonyok között, szüksége van. Vele szemben épen úgy, mint egyáltalán a radikális párttal szemben, félszeg volt az ítélet úgy Bécsben, mint Budapesten eleint, és csak lassanként alakult át, ha nem föltétlen kedvezőre is, de mindenesetre olyanná, hogy mégis csak lehet jó szomszédi viszonyt tartani fönn egy radikális kormánnyal is; mert más az, radikális ellenléteket képezni és más, radikális programmal kormányozni. Úgy leszen ez Pasicscsal is, ki nemzete érdekeinek szintén a hasznosság és észszerűség szempontját lesz kénytelen előtérbe tolni. Pasics felismerte Szerbia nagy bajait és azoknak orvoslását tűzte ki főfeladatául. Nem a külpolitikára fekteti a fősúlyt, de a belügyre. Politikai szabadságok tekintetében mindent elérték a szerbek, most gazdasági és adminisztratív bajait kell gyógyítani az országnak, mert ezek képezik Szerbia gyengeségeit.

Nagy segítségére van Pasicsnak belügyminisztere, Gyája.

Gyája János a legtehetségesebb és legmunkásabb szerb államférfiak egyike. Bár nem Szerbiában született, együtt érez a szerb néppel. Új hazájában önérzetes gondolkodása és egyenes jel-

élesebb, tehetsége sokkal komolyabb, semhogy a szerb nemzet létérdekeit kockáztatni akarná. Gyája, a ki Zárában 1845-ben született, 1868 óta él Szerbiában, hol azonnal a főgymnázium tanára lett. Mintegy tizenegy esztendője hirdeti a radikális eszméket, s midőn 1883-ban a zajesári zendülés megküszölt s barátai vagy megugrottak, vagy halállal, vagy várfogsággal lakoltak. Gyája az után is híve maradt elveinek, s továbbra is hirdette a radikális párt lapjában.

Már 1887-ben közoktatásügyi államtitkár volt, de a reakzionárius Nikola Krisztics eltávolította. Milán leköszönése után Gyája a külügyek államtitkára lett s 1890-ben belügyminiszter, a mely tárczát most a Pasics-kormányban is vezeti. Mint belügyminiszter, Gyája nagy érdemeket szerzett a kerületek adminisztrációja és a közrend biztosítása körül.

Dr. Vuics Mihály, a pénzügyminiszter, már sokkal fiatalabb. 1853-ban született Belgrádban, hol atyja gymnáziumi tanár volt. Magasabb kiképzést Berlinben és Párisban nyert. A nemzetgazdasági tudományában szaktekintély, s már 26 éves korában tanárnak akarták kinevezni egyik német egyetemen, de Vuics inkább haza ment, hol csakhamar a belgrádi főiskola nemzetgazdasági tanszékére nevezték ki tanárnak. A radikális Vuicsot a liberális Risztics előterjesztésére már 1887-ben pénzügyminiszterre nevezték ki, de már a másik évben, Nikola Krisztics felleptével, ő is kénytelen volt visszatérni elhagyott tanszékéhez, a melyet 1889-ben ha-

Ki volt ez a *Vernis Martin*? Egy egyszerű kocsi-fényező, a ki rendkívül tartós, fényes és áttetsző zománcezt talált ki, melyet kitűnő sikerrel alkalmazott kocsikra, hordszékekre, festményekre, burnótszelenczékre, dobozokra és elefántesont-legyezőkre. E máz titka vele halt el, utánzója soha sem bírták többé tökéletesen fellelvenit; ezért ma egy valódi Vernis Martin értéke 800—1000 frt. A legszebb Vernis Martin-legyezők egyike, mely előbb a szerencsétlen Mária Antoinette-é volt, jelenleg az angol királynő birtokában van. Mária Antoinette-é volt egy másik fennmaradt historiai érdekű legyező is, habár ez nem Vernis Martin, hanem Le Flamand által rendkívül szépen faragott elefántesont, az „eventail brisé” genre-ben. A faragvány Nagy Sándor és Porus találkozását mutatja, s a pálczikákat, melyeknek száma 20, keskeny kék selyem-szalag fűzi össze. E legyezőt Dieppe városa ajándékozta a királynőnek, a dauphin (XVII. Lajos) születése alkalmából. Mikor a királynő 1789-ben Versailles elhagyni volt kénytelen, e legyezőt Du Cray asszonynak, ő felsége csipkái örökének adta át; töle leánya, La Bruyère asszony kezei közé jutott, ki mai tulajdonosának, *Thiack*-nak hagyományozta.

Vajon Vernis Martin volt az ő neve alatt ismert legyezők festője is, nemcsak fényezője? erre nézve senki sem tud bizonyosat mondani. Egy forradalmi ujság felelmité, hogy bizonyos arisztokrata hölgy kénytelen volt levakartatni hintójáról czimerét, hozzátesszi: „melyet Huet festett és Martin fényezett.” Ebből legalább is az derül ki, hogy nem mindig lehet feltétlenül a francia lakirokonak tulajdonítani a neve alatt ismert legyezők festését is.

Egy fontos megjegyezni való a legyező-amatőröknek. A szög, a melyben egy legyező nyílik, lényeges ismertető jele a legyező korának, de igazság szerint nem az egyetlen, sőt nem is a döntő. Például sok holland és angol legyező nyílik csupán két-harmadszínnyire, s ebben tökéletesen egyeznek a XVI. Lajos-korabeli francia legyezőkkel. De előfordul gyakran francia legyezőknél is ez, a nélkül, hogy XV. Lajos-korabelik lennének, mert lehet oka a nem teljes félkörű nyílásnak az is, hogy egyes részeit hiányoznak, vagy hiányosan állítvák helyre, a mire a brüsszeli kiállításnak számos példa volt.

Azok a körülmények, melyek egy legyező kora és műbесе felismerésére vezetnek, sokkal avatottabb szemet is tévedésbe ejthetnek, mert nem egy szembeötlő sajátoságon alapulnak, hanem a kor általános stíljé és műtízése belyegést hordják magukon. Nezzük a XV. Lajos-korabeli legyezőknek azt a kokett alakját, mely alatt rococo dákák tűzhasnyaló lövöttek és vállomások a térdharisnyás, allonge-parókás világfiakra. Ezeknek festése, kezelése egészen rával a XVIII. század modorára, kevésbé merész, inkább kecses, graciózus. Gyakoriak a medallion-képek, melyeket könnyű hajlású virágfüzerek körítnek, vagy fonnak össze. Az e kori legyezőknek egy egészen különös válfaja a *cabriolet*, kék félkörű mezőre osztja a legyező ívét, melyek közül az alsó kisebb és keskenyebb, a felső hosszabb és szélesebb, mindkettő önállóan dekorálva.

A legnevezetesebb cabriolet-k egyike, melyek fennmaradtak, Savoyai Adél, burgundi hercegnő nászlegyezője 1709-ből, gyönyörtien díszítve Watteau-tól. A rajz hegedű és bőgő hangjaira tánczó párokat tüntet fel, álarcsos nők, dévajkodó szerelmesek környezetében, a közepén balra egy emelvényen trónoló bálkirálynővel, kinek lábainál egy ifjú dől el hanyagon, háta mögött virágot tartó dőlők, a szélső külön-kön szimbolikus alakok, tájkép-részletek, gyümölcs- és virág motívumok szeszélyes összevisszaságban. Az első mező új egy tarka quodlibet fel és negyedrész alakokból s vázából, virágcsokrokból, csupa kedves rendszertelenségben. A Watteau és Boucher esetének dicsőségére joggal igényt tartó legyezők száma távolról sem oly nagy, mint a hasonló legyezők képzelt tulajdonosainak száma. A jeles francia legyező-ismérő, Roudot, pláne csak egyetlenegy valódi Watteau-t vél ismerni, ennek tárgya egy harlequinade. Epp oly ritka a valódi Boucher is, egyike a legdrágábbnak Párisban, dr. Piogey birtokában van, ugyancsak Párisban a Louvre rajzcsarnokában, a 794. és 795. számok alatt Lafage-tól találunk legyezőre szánt rajzokat, de ezeknek nem ismerjük eredeti rendeltetését. Kevés elsőrendű festő foglalkozott az apró csece-

becsék disztítésével s ez fokozza értéküket rendkívülre.

Általában a XV. Lajoskori legyező típusa a nem teljes félkörű nyílás kivül a küllőknek, vagy legyező-sugaraknak — szám szerint 18—22-nek — jelentékeny elkeskenyedése és eltávolodása. 1720 felé a legyező nyaka megnyílik, a mi által a legyező tulajdonképeni ívezete csökken terjedelmében. Ez az arány marad meg a következő (XVI. Lajos) korszakban is, hanem félkör alakúra nyítható, ellenben a küllők még keskenyebbek, még jobban szétállnak. E korszak nagy legyező-decorateur *Greuze*, kinek esetéből egy Jupiter és Callistót tárgyazó kiváló szép legyezőt, két más *Bouchernak* tulajdonított bájos cartouche-sel, nem rég adtak el 500 frton.

XVI. Lajos kora után, a legyező hanyatlása stádiumába lép. A kínai legyezők utánzásának felkapott divatja egyszerűen a legyező fénykorának alátűnését jelzi. Ha „eventail brisé” megint divatba jön s a „merveilleuse” vagy az „incroyable” által viselt legyező alig felismerhető. A forradalom és a konzulatus a faragott szandál és cedrusfa legyezők pillanatnyi „roge”-ának kedvezett, melyeket Bartolozzi s mások éremképei díszítettek, XVI. Lajos, Lafayette arcvonásaival vagy a Bastille bevételé, színyomatja jelenetével. De a forradalmi korszak általában nem volt légköre a legyezőnek, ennek a finom, érzékeny szerzámmak, melyet a mult századi szalonok erkölce a szerelem és diplomácia kettős hypokritaságának légies fegyverévé tett.

A forradalom, mely hadat izent iparnak, művészetnek és tudományának, sok egyéb között az elveszett művészetek közé sorozta a bőr-kikészítésnek azt a technikáját is, mely a XVI. Lajos alatt tért foglalt selyem legyezőkig fennállott, azt a gondolat finomságát bőrt melyet „csirkebőrnek” neveztek, holott nem volt egyéb különös kezelésmód által nyert kecske-bőrrel. Ettől fogva a bőr meglehetősen kiszorult a legyező ingredienciái sorából; a gazdagon aranyozott spanyol legyezők anyaga inkább gyöngyház, díszesen faragott csont, stb. maradt, melyekre ábrándos vagy szenvedélyes szerelmi idilleket festetett a donna tüzes képzelme.

Ugy látszik, a legyező hű maradt a politikában is a legitim eszmék uralmához, melyektől előkelősége legszebb zománccát nyerte. Az újdonsült császárság parvénuinek feltalokadása közepett Franciaország öz nemességének gyász és elégiája, a régi monarchia intézményeinek bukása felett nem nyerhetne találobb symbolumot, egy kettő tört legyezőnél. Valóban az új társadalom, az új szalon hölgyei által a legyező legfőbb *szület* hagyott *hajlat* magával, de nem volt többé az érzések, a gondolatok játékanak az a politikai eszköze, a mi régen, nem volt a kellem amaz ellenállhatlan fegyvere, mely előtt a legmagasabb elmék, a legerősebb karok meghódoltak. Ez nem a legenda legyezője volt többé. Csak az 1839. év, a restauráció, hozta meg a legyezőnek is a renaissance korát.

Egy alkalommal ugyanis a Tuileriákban több jelmezes négyest készült föllelvenit. Berry hercegnő egy XV. Lajos kori négyes rendezését vállalta magára, de mindenütt hiába keresett ahhoz való legyezőket. Ekkor valakinek véletlen eszébe jutott, hogy egy *Vanier* nevű Chaumartin-utcazi illatszerész boltkirakatában néhány régi legyezőt látott. Vanier nagy kedvelője és gyűjtője volt a régi legyezőknek. Legyezőt készséggel rendelkezésre bocsátotta a jelmezbeli csejzaira, hol azok valódi furorét csináltak s pár perc alatt elkapodták. Így vonult be a legyező másodszor is diadalmasan a legexcluzívabb körökbe.

S ha egykor Watteau, Boucher, Greuze leereszkedtek csetökökkel a legyezőhöz, s nem ládákztak fel a gondolatra, hogy inspirációik becsavágó termékeit egy szép nő idegeinek diskrecciójára bízzák, úgy látszik, hogy ebben az újabb művészek közül is nem kisebb nevek, mint *Greuze*, *Hamon*, *Doré* követték példáikat. *Gerome* és *Hamon* Eugénia császárné és Mathild hercegnő számára festettek legyezőket, *Doré* pedig szintén előszeretettel játszatja pihenő-elméjét hasonló apróságokon. Ebből ítélve érthető, ha Párisban még új legyezőket is 1—2 ezer frankkal fizetnek néha.

De mi ez az ar Madame Pompadour 60,000 frtos híres legyezője mellett, melynek *kilencz évi* munkába került felső része még ma is megvan.

Rendkívüli fáradsággal és vesződséggel, csipkeszerűre vágott papírból van ez, öt nagy és két kisebb miniatúr festéssel díszítve, míg a közep-rész Mlle *Desroches* bolhájának pikáns thémáját eleveníti fel. 1579-ben történt, hogy Etienne Pasquier egy poitiersi estélyen a szép Desroches kisasszony nyakán bolhát fedezett föl, s felkiáltott, hogy e „petite bestiale” megérdemli, hogy halhatatlanná tegyék. A gondolat helyesléssel találkozott, s az eredmény egy Párisban, 1582-ben megjelent kötet lett, görög, latin, francia, spanyol és olasz versek gyűjteményéből, melyek „La Pulce de Mademoiselle Desroches” („Desroches kisasszony bolhája”) címe alatt mind e nevezetes bolhával foglalkoztak, s melyeknek legsikerültebb versszakai, La Monnaie szerint, magának Desroches kisasszonynak tollából folytak.

A mi az utóbbi években nagy népszerűségre emelkedett autograph-legyezőköt illeti, melyek híres emberek kézirataival díszelnek: ezekre nézve a legtöbb esetben azt lehet mondani, hogy az ilyenekkel a hölgyek inkább hiúságukat, mint fölhévelt keblöket legyezőgtetik? Kissé nagyobb szerep jut bennök az albumnak, mint a legyezőnek.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Jékey Aladár költeményei 1879—1889. Kolozsvár 1891. A szerző neve, tudunkra, csak újabban vált ismeretessé az irodalomban, pedig a kötet, a mint címéből látjuk, már egy évtizedes költői munkásság eredményét foglalja magában. Elismerésünket a szerény munkásságtól, melyet a Longfellow-ból találoan vála-zott jelge jól jellemez. Fogyatkázása daczára sem tagadhatjuk meg; a költői képzelem erejének és frissességének hiányát kárpótolja az érzések egyszerűsége és igazsága.

Jékey lantján a családiás érzelmek számára van a legtisztább zengési húr: sikerült darabok például az „Esküvőm után”, az „Oh ne kérdezd”, az „Első fecsképár” címűek, s ha a boldog frigyot, melyet annyiszor megénekelt, az istenáldás, mosolygó gyermekarcok alakjában meglátogatva volna, valószínűleg a családias költemények ciklusa még szebb darabokkal gazdagodott volna. „A Kérleltük”... kezdetű vers, sejtelmes hangjával, jól tolmácsolja a ki nem elégitett szív szavazását azok után a tizta örömek után, melyek csak a szülői szívnek jutnak osztályrészül. A „Fotografik” című ciklus, a kötetben talán legkevésbé sikerült, az elbeszél apró történetek többnyire erőltetett; sokak értelme is alig van, ilyen az „Éji órák” című, mely komor hangja daczára szinte komikus hatású. Kevésbé sikerült a „Sötét lapok” című ciklus is, ellenben a két utolsó, az „Erdőn-mezőn” és a „Vegyesek”, számos szép részletet tartalmaz. Az előbbiből kiemeljük az „Erdő-szele”, az utóbbiból „Az én vándorlóm” címűt — A kötet a szerző sajátja s nála rendelhető meg Kolozsvárt; ára 1 frt. 40 kr.

Mutatványul álljon itt az „Utóhang”, mely egyik legsikerültebb darabja a kötetnek:

Ime, itt a kéve!	Egy sovány mezőről
Adjátok, verjétek	Szomorú arattam,
Csépél, hadaróval,	Aratás után is
En oda se nézek.	Szomorú maradtam.

Shakspere életéről és drámáiról *Sebesy* Alajos premontrei rendi főgymnáziumi tanár lefordította *Campel* Tamás művét angolból, s Csornán jelent meg, Neuman Samuál. Campel termékeny irodalmi működésének egyik kiváló munkája ez, mely a nagy brit költő műveivel vezérkönyv, a költő gondos élet-rajzával egyes drámáinak s azok eredeténél, meséjének ismertetésével. Campel azonban e század elején írván, az életrajzi adatok ma már sokkal bővebbek, és hitelesebbek, mint nála.

Ráth Mór kiadványai. Ráth Mór füzetes válla-lataiból *Shakspere illusztrált színművei* közül a századik füzet hagyta el a saját. A vállalat már befejezéséhez közeledik s még néhány regényes és vig színjáték van hátra. A most megjelent füzet a „VIII. Henrik” történelmi színműből a 4-ik felvonás végét és az 5-ik felvonás elejét közli. Ára 40 kr. — *Stanley* munkájából: *A legsötétebb Afrikában* a 24-ik füzetet kapjuk: ennek kiegészítője az *Equatorában történt lázadás* leírása Monteny Jephsonól, kinek könyvéből a 4-ik füzetet vesszük. Mind a kettő illusztrációkkal is el van látva s egy füzet ára 30 kr. — *Az 1890-ik évi országgyűlési törvények* is megjelentek, jegyzetekkel, utasításokkal és magyarázatokkal. Ára 2 frt 60 kr.

Magyar irok élete és munkái. Szinnyi József biográfiai vállalatából megjelent a 7-dik füzet. „Bersényi”-től „Boosor”-ig magában foglalja betűrendben pár száz magyar irok életrajzi adatait, munk-

kaik jegyzékét és a róluk szóló dolgozatok sorozatát. A nagy gonddal készült munkát Hornyánszky Viktor „skad. könyvkereskedő” adja ki s egy füzet ára 50 kr. Magyar gentry-történetek, írta Kemechey Jenő, megjelent Szegeden Endrényi-testvérek bizományában. Egy csomó elbeszélés, rajz, anekdota; nem valami kiválóbb kompozíciók, azt sem lehet mondani, hogy gentry-jellemek festene a szerző. Egy pár azonban csinosan van megírva s mutatják, hogy Kemecheyben van irói temperamentum, de sietett kiadni egy kötetet, mielőtt egy kötetre való jobb dolgozatot összeállíthatott volna. A könyv kiállítása esinos. A címlapot Kacziányi Odón rajzolta (tarka csoport, balozók, beszélgetők, pezsgős poharak, pisztoly, kard) s az egyes darabok végén is van egy-egy képcske.

Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képbén című vállalatból f. é. márcz. 1-én a 127-dik, illetőleg Magyarország II. kötetének a 20-ik füzeté jelent meg. A füzet elején „A Bácska” ismertetésének befejezését, ez után pedig „A délmagyarországi szerbek” ismertetését találjuk, amazt *Badics* Ferenc, emezt pedig *Hadzsics* Antal tollából. Az előbbi dolgozatnak ide eső része, különöbben *Ujvidek* város és környékének ismertetésével foglalkozik, igen vonzó képet nyújtva úgy magáról e folytonos virágzásban s haladásban levő városról, mint az Alföld e vidékein levő vegyes lakosságáról. *Badics*, a nagy szorgalmú író és tanár, ki eddig leginkább irodalomtörténeti alapos képzettségével és gondos tanulmányaival vona magára a figyelmet, e munkájában új oldalról mutatja be magát, mint lelkiismeretes kutató és éles elméjű megfigyelő. Beutazta az egész Bácskát, hogy e tanulmányát közvetlen forrásbuváratok alapján írhasse meg, s hű képét adhassa az általa ismertetett nép életének. *Hadzsics* Antal, a jeles szerb-magyar író, czikkében sok újat s tehát érdeket találunk az alvidéki szerbekről, kinek népjelleméről, szokásairól és erkölceiről sok eredetiséget tudott följegyezni, a saját tapasztalatait is ügyesen és szellemen értékesítvén. A ritka változatos tartalmú füzetet *Roskovics* Ignác, *Cserna* Károly, *Dörre* Ti-vadar és *Szirmai* Antal festőművészeinktől kilencz szép rajz díszíti. A füzet Révai testvérek bizományában jelent meg. Ára 30 kr.

Uj politikai napilap. Márczius 21-ikén jelenik meg első száma a „*Magyar Hírlap*” című politikai napilapnak, melyet *Horváth* Gyula és *Mikszáth* Kálmán országgyűlési képviselők szerkesztenek. A lap az 1867-iki kiegyezési alap híve lesz s a képviselői és irodalmi körökben érdekel várják megindulását.

Reményi hangversenye. Reményi e hó 4-ikén megszokott vidéki hangversenyeit, melyen lelkes közönség tapsolja és Budapesten rendezett hangversenyt. Másfél évtizede, hogy a fővárosi közönsége nem hallotta a jeles művészt, ki hegedűvel kezében oly nagy összeget gyűjtött Petőfi szobrára, s kinek művészetét a speciális magyarosság annyira megkülönbözteti a hegedű-virtuó októl. Az újabb nemzedék még nem ismeri játékát, a régibbet az elmúlt idők emlékei kötik hozzá, mikor a hatvanas évek legelején a politikai tüntetések is hozzáfűződtek a külföldről hazá jött művész hangversenyeihez. Nagy volt tehát az érdeklődés Reményi hangversenye iránt. A jegyeket jó előre elkapodták, s a redout nagy és kis terme és karzatai a szorongásig megteltek oly hallgatósággal, melyben benne volt a fővárosi hangversenyes rendes közönsége s e mellett könnyen hevíülő közönség is. Csakugy zúgott a taps, mikor a művész megjelent hegedűjével.

Reményi még mindig a fiatalos erejű, tüzzel és bámulatos technikával játszott. Az iskola, melyet ő követ, már a multé. Egészen más ő, mint a jelenlegi híres hegedű-művészek; ő a dalok hegedűse, mely érzessel, mely figyelmet nem tűr. Hangversenyei darabjai is különböznek a többiekétől. Az első darab Mendelssohn „hegedű versenye” volt, aztán játszott Chopin „Nocturne”-jét, Moszkovszki „Valse”-át, Schubert „Paraphrase de Concert”-jét és Bizet „Carmen”-dalművéből a „Habenera”-t. Finom szépségekben, hévben, kifejezésben gazdag játék meglejtette föl a közönséget. Utóljára a magyar nemzeti dalok maradtak, melyeket saját variációival lát el Reményi. Erre kitört a taps, s kívánták hallani a „Repülj fecské-m”-et, melyet Reményi tett híressé. A művész azonban egészen kifáradt. Hatszor is megjelent az emelvényen, s a közönség még magyar dalokat, s a „Repülj fecské-m”-et kívánta. Szász Károly költőnknek támadt egy mentő eszméje. Fellépett a podiumra (a mire ő is kapott egy éljént) és oda menve Reményihez, néhány szót váltott vele. Erre a művész újra megjelent az emelvényen és mutatta, hogy beszélni akar. A zaj lecsillapult s Reményi néhány szóval bocsánatot kért, hogy képtelen tovább játszani. A kö-

zönség tehát végre széteszolt. *Reményi* még ápril 1-sején ad egy hangversenyt Budapesten. Addig pedig a vidéken folytatja körútját.

A népszínházban febr. 26-ikán alkalmi ünnepélyesség volt. *Lukácsy* Sándor, a színháznak tizenöt év óta ügyes és pontos rendezője, negyven éves jubileumot ült. Ennyi időt töltött a színpad szolgálatában, részeit mint működő tag, részeit mint drámaíró és rendező. A népszínháznak is számos darabot írt, operette-szövegeket, népszínműveket. Jubiláris előadásánál lehatóságosabb színművét, a „*Verehaju*”-t vették elő, melynek főszerepe Blaha Lujza egyik legkedvesebb alakítása. Fokozta az érdeket, hogy az öreg Sajgó Jánosné szerepében *Szathmáry* asszony, a nemzeti színház tiszteleti tagja, lépett föl. A közönség egészen megtöltötte a színházat, jól mulatott, sokat tapsolt, s minden felvonás után kihívta Lukácsy is.

Az előadás előtt a színház személyzete a színpadon rendezett óvázóit Lukácsynak. Evva Lajos igazgató üdvözölte először hűségessé sáfárját. Szirmai a népszínházi személyzet, Kaffka László min. titkár az orsz. színesgyesület nevében üdvözölte; a nemzeti színház tagjai is küldtek üdvözlöt és koszorút, valamint vidéki társulatok. Evva igazgató gyűrűt adott emlékül, a személyzet ezüst koszorút és díszes albumot; a színesgyesület albumot, a műszaki személyzet íróasztal-készletét, mások tintatartót, stb. Pálmay Ilka, a távolból értékes arany tollal kedveskedett egykori rendezőjének. Ezenkívül üdvözölő sürgönyök és levelek érkeztek. Előadás után lakoma volt.

A szabadság szobra. Budapest főváros a magyar szabadságharc emlékt monumentális szoborral óhajtván megörökíteni, pályázatot hirdetett a felállítandó szoborra. Összesen kilencz pályamű érkezett, melyek most vannak kiállítva az akadémiai palota nagy termében, s naponként reggeli 9 órától déli 1 óráig láthatók. Nézik is sokan nagy érdeklődéssel és azzal a hatással, hogy hazai szobrászatunk öröndetes fejlődéshez jutott. Az eredmény kielőgító és művészi körökben örömet beszélnek róla. Az ifjabb szobrászok közül többen igazi tehetséggel és eredetiséggel léptek föl, mutatván, hogy tanultak, s tanulmányaikhoz bírnak közvetlen inspirációval. Lesz alkalmunk bővebben is szólni a pályázati művekről, melyeket ápril közepeig nézhet meg a közönség. A kilencz pályázó művésze: *Zala* György, *Strobl* Alajos, *Róna* József, *Küllő* Miklós, *Szécsi* Antal, *Szennyi* Károly, *Donath* Gyula, *Szász* Gyula és *Tóth* István, a ki névtelenül, „Hazádnak rendületlenül” jellege alatt pályázott.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia márcz. 2-iki ülését nyelvtészeti felolvasások vették igénybe, *Hunfaly* Pál elnöklete alatt.

P. *Theureuk* Emil „Görög anthologiabeli epigrammák” című alatt érkezett, ismertetvén az akadémia kiadásában legközelebb megjelenő görög és latin remekírók gyűjteményének új kötetét. Ez magában foglalja a görög anthologia (eredeti jelentésében virággyűjtemény) történetét s 427 epigrammának fordítását, jegyzeteket. Magyarrá egy az első anakreont dalt, mint görög epigrammát Rajnics fordította. Maga a görög anthologia csak Kazinczy Ferencz utján vált nálunk ismeretessé. Aztán írónk, költőnk, mind többször foglalkoztak ezzel. A legbu göbb fordító P. Theureuk Emil, ki évek óta foglalkozik az epigrammák átültetésével s most egyszerre 427-et nyújt a magyar közönségnek. Ugyancsak P. Theureuk bemutatja még dr. *Váry* Rezső (vendég) ismertetését Nikander scholiájának készülő kiadásáról. Nikander szakszerű grammatikus. Szóban levő tankölteménye, mely orvosi dolgokról szól, száraz és irodalmilag nincs értéke, de nagy szókincse és grammatikai előnye kapossá tették a szaktudósok előtt. Ezután dr. *Kégl* Sándor (vendég) az újabbkori perzsa irodalomról írt érdekes tanulmányát olvasta föl. Dr. *Kégl* perzsi utazásában gyűjtötte e tanulmányhoz az adatokat. Arra az eredményre jut, hogy az ujkori, 19-ik századbeli perzsa irodalom nem mondható eredetinek. Kevés benne az új. A legtöbb újabb költő csak szolgai másolatát adja a régi klasszikus íróknak. E felolvasással az ülés véget ért.

A történelmi társulat e hó 6-iki ülésén *Óváry* Lipót felolvasta „Nápolyi Johanna” dolgozatának egy részét, mely az olasz levéltárak új adatai nyomán szól Endre király neveléséről és magyar udvartartásáról.

A néprajzi társaság febr. 28-iki felolvasó ülésén *Pinter* Sándor „a palócokról” érkezett, ismertetvén azoknak családi életét. Szólt az eljegyzésről, a házasságról, leírva az ugynevezett adó-tánczot. A lakodalom végén a menyasszony homlokához teszi csizmáját, a ki azt menyasszonya homlokához teszi és szavakkal: „En vagyok a te urad!” Az érkező e szót a palócoknál szokásos gyászszertartásról is. *Kúnos* Ignác egy ada-kalé török népszokásról, a „Helve-ostó ünnepéről” tartott előadást. A helva gömbölyű, édes tésta, mely lisztből és cukros vagy

mézes vízből készül. A téstát gömbölyűre gyurják és a forró édes lében pirósá sütik. Különösen télviz idején készítik a török gazdaságnyok és helva-esték nevezik el a kizárólag helvából álló vacsorát. Még érdekesebb a helva-ostó ünnep, mely dalok kíséretében folyik le. A felolvasó be is mutatott vagy 50 ilyen versikét. *Gopcsa* László „az erdélyi őrmények ethnografiájához” című dolgozatát olvasta fel. Ismertette az őrmények bevándorlásának történetét, majd több érdekes erdélyi közmondást olvasott fel. Végül Marienescu Athanasz alelnök felolvasta *Mailand* Oszkár „A rumén nép találos meséi” című értekezését.

MI UJSÁG?

A király látogatásai. Ő felsége e héten a főváros oly intézeteit látogatta meg, melyeket addig még nem ismert. Ilyen a mentők egyesületének háza, és a technológiai muzeum. Ő felsége márcz. 5-ikén déli 1 órakor a *tehnológiai muzeumot* tekintete meg, innen pedig az állói-ut végén levő *törvényszéki bonczatani intézet*hez hajtatott. Mind a két helynél az intézetek tisztviselői üdvözölték a királyt s nagy néptömeg várakozott az utcákon.

A mentők társulata, mely jótékony intézménynek bizonyult be, nem régen vonult be a Markó és Sölyom-utczák sarkán épült díszes házába. Ő felsége e hó 3-ikán délen látogatta meg az intézetet, melynek környekét fellobozították. Gr. *Andrássy* Aladár elnök üdvözölte a felséget, elmondva, hogy az egyesület emberbaráti feladatában 300 orvos-vendék támogatja önzetlenül. A király ezután a választmány bemutatott tagjaitól élénken kérdéseszködött az egyesületről, s örömmel hallotta, hogy a főváros évi 10,000 frttal gondoskodik az egyesületről s a házat is a hatóság építtette. Ő felsége ezután meg nézte az épület berendezését, a felszereléseket, miközben dr. *Kresz* Géza igazgatóhoz is több kérdést intézett. Az órszobában elmondatta magának, hogy az nap már hány balesetnél vették igénybe a mentőket. A díszteremben a király beirta nevét az emlékkönyvbe. Nagy meglepetését fejezte ki az arról, hogy az egyesület oly jól van felszerelve kosikkal, kotésekkel, orvossággal. Az udvaron pedig gyakorlatot is tartottak, bemutatva a királynak, hogy tömeges szerencsétlenségek esetében hogyan vonulnak ki a mentők. A jelzés után két percet kellett megállni az udvarról. Aztán rögtön visszatértek a sebesülteket helyettesítő tüzoltókkal, kiket rögtön ápolás, kötés alá vettek. A király meg volt elégedve a gyors és szabatos munkával, s mikor eltávozott, ismételtén kifejezte tetszését és megelégedését. A király kíséretében volt gr. *Szapáry* Gyula miniszterelnök is. Az utcákon összegyűlt nagy tömeg lelkesen köszöntötte a királyt. Megemlítették még, hogy a mult héten *Albrecht* főherceg is látogatást tett a mentőknl.

Salvator Ferencz főherceg és Mária Valéria főhercegnő e hó 5-ikén reggel 7 órakor a magyar államasuton Budapestre érkeztek. A vasuti állomáson a király ő felsége kíséret nélkül jelent meg; üdvözölte a fenséges párt s aztán a budai várpalotába hajtatott.

Jubiláló akadémikusok. Ez év szeptember havában lesz ötven esztendeje, hogy a tudományos akadémia báró *Vay* Miklóst és *Hunfaly* Pált tagjainul megválasztotta.

Kegelezes megemlékezés. Az országos kised-óvó-egylet választmánya *Tisza* Kálmán gróf De-genfeld Ilona elnöklete alatt tartotta legutóbbi ülését. Az elnököl meleg szavakkal jelentette az egylet buzgó titkáranak, P. *Szathmáry* Károlynak, elhunytát, indítványozva, hogy a boldogult érdemeit jegyző-könyvileg örökítsék meg, a gyászoló családhoz részvétírat intéztessek és rendezzenek kegeletoék kifejezése végett emlékünnepet. *Zsilinszky* Mihály, az orsz. kisedóvó egylet tanügyi osztályának elnöke, hosszabban vázolta P. Szathmáry Károlynak az egylet és kisedóvás ügye körül szerzett nagy érdemeit s a választmány aztán egyhangulag elfogadta az elnököl indítványait. Köszölni itt még *Zsilinszky* Mihály beszédéből, melylyel P. Szathmáry Károlyról megemlékezett, a következő részleteket:

„Mindnyájan ismertük tevékenységét, tiszteltük önzetlen buzgalmát és szerettük a nemzet jövőjének biztosítását rajongó tiszta hazafiságot. Az ő lelket a nemzet jövőjének gondolatára annyira elfoglalta, hogy a jövő nemzedék, a kised óvását és nevelését tartotta legfőbb feledatának; mert érezte, hogy ha pusztul a gyermek, pusztul a nemzet is. Hányszor hallottuk tőle fejtegetve azt a tételt, hogy a nemzet létezésének emelkedésétől függ Magyarország jövőjének biztosítása! Hányszor fakadt ki a szőlőknek ma közönye és vétkes gondatlansága ellen, a mely miatt-kisedóvó idők előtt elpusztultnak és az élet örömeinek szaporítása helyett a gyász és nemzeti veszteség tényezőivé lesznek. Hányszor lett élesen szóló tolmácsa örömtünknek, első sorban az ő öröme-

Franciaia borkötesben kapcsolcsai	
Vörös Eszter. Busgó imák. Vászomb kötve, aranyvágással	80 kr.

